

Oppisopimuskoulutuksen laadun kehittäminen

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:8

Oppisopimuskoulutuksen laadun kehittäminen

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:8

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet
Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto / Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen
PL / PB 29
00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi/OPM/julkaisut>

ISBN 978-952-263-016-2 (nid.)
ISBN 978-952-263-017-9 (PDF)
ISSN-L 1799-0327
ISSN 1799-0327 (painettu)
ISSN 1799-0335 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/
Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2011:8

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Julkaisun päivämäärä
4.3.2011

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Puheenjohtajat: Mika Tammilehto, Pasi Kankare Sihteerit: Pasi Rentola, Lea Lakio		Julkaisun laji Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä Toimeksiantaja Opetus- ja kulttuuriministeriö Toimielimen asettamispv 14.1.2010 Dnro 81/040/2009	
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Oppisopimuskoulutuksen laadun kehittäminen (Utveckling av kvaliteten inom läroavtalsutbildningen)			
Julkaisun osat Loppuraportti + liitteet			
Tiivistelmä <p>Opetusministeriö käynnisti 4.12.2009 oppisopimuskoulutuksen laadun kehittämishankkeen sekä asetti hankkeelle ohjausryhmän ja työjaoston. Hankkeen tehtäväksi annettiin laatia 1) oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevan viranomaistoiminnan laatukriteerit, 2) oppisopimuskoulutuksen erityispiirteiden pohjalta ehdotukset toimenpiteiksi, joiden perusteella ohjausjärjestelmää kehitetään hallinnollisten käytäntöjen selkeyttämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi, 3) työpaikalla tapahtuvan oppimisen vastuut ja velvoitteet koulutuksen järjestäjän, työnantajan ja opiskelijan näkökulmista sekä niiden toteutumisen varmistavat ohjaukselliset kehittämistoimenpiteet, 4) esitykset oppisopimuskoulutuksen kysyntälähtöisen järjestämisen varmistamiseksi tehtävistä toimenpiteistä sekä 5) edellä mainittujen toimenpiteiden vaikutukset lainsäädäntöön ja muuhun ohjeistukseen. Toimeksiannon mukaisesti hankkeen tarkoituksena on samalla tukea ammatillisen koulutuksen laatustrategian valmistelua.</p> <p>Oppisopimuskoulutuksen nykytilan kuvauksen, järjestelmä- ja prosessivaihekuvausten sekä laadun kehittämishaasteet sisältävä väliraportti luovutettiin opetus- ja kulttuuriministeriölle 30.4.2010. Väliraportista hankittiin palautetta oppisopimuskoulutuksen järjestäjiltä Oppisopimuskoulutuksen tietotorilla 5.5.2010. Lisäksi väliraporttia käsiteltiin Elinikäisen oppimisen neuvoston työpaikalla tapahtuvan oppimisen jaoston kokouksessa 21.5.2010. Palautteet on huomioitu loppuraportin ja ehdotusten valmistelussa.</p> <p>Koulutuksen järjestäjätason oppisopimuskoulutuksen laadun kehittämisen lähtökohtana on, että oppisopimuskoulutus on osa koulutuksen järjestäjän koko ammatillisen koulutuksen palveluvalikoimaa ja oppisopimuskoulutus sekä sen erityispiirteet otetaan huomioon koulutuksen järjestäjän strategioissa. Toinen keskeinen lähtökohta on, että koulutuksen järjestäjän organisaatiossa määritetään oppisopimusorganisaation toimintamenettelyt tai -malli, resurssit, hallinto, johtamisjärjestelmät ja oppisopimuskoulutuksesta vastuullisten asema siten, että laatukriteerien mukaisten viranomaistehtävien toteuttaminen ja kehittäminen ovat mahdollisia.</p> <p>Koulutuksen järjestäjätason laadunhallinnan puitteet sisältyvät oppisopimuskoulutuksen prosessin eri vaiheiden mukaiseen laadukkaan toiminnan kuvaukseen ja kriteereihin. Osana koulutuksen järjestäjätason laadun kehittämistä työpaikalla tapahtuvan koulutuksen eri osapuolten vastuiden ja velvoitteiden määrittelyllä on olennainen merkitys. Myös järjestämismuodon verkostomaisuus korostaa koulutuksen järjestäjän vastuuta eri osapuolten vastuiden ja työnjaon määrittelyssä.</p> <p>Kansallisen tason toimenpiteiksi oppisopimuskoulutuksen laadun kehittämiseksi ohjausryhmä esittää laadunhallinnan oppaan ja muiden tukimuotojen kehittämistä. Oppaaseen sisällytettäisiin keskitetysti oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskeva ohjeistus koulutusprosessin toteuttamisen osalta sekä oppisopimuskoulutuksen järjestämisessä tarvittavat lomakkeet. Ohjausryhmä esittää myös oppisopimuskoulutuksesta vastuullisten toimijoiden osaamisen lisäämistä valtakunnallisella koulutusohjelmalla.</p> <p>Oppisopimuskoulutuksen laadunvarmistusta ja yhtenäisten käytäntöjen toteutumista esitetään vahvistettavaksi lisäämällä järjestelmän läpinäkyvyyttä. Tavoitteena tiedonkeruu- ja seurantarjestelmiä kehitettäessä on lisätä oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevia tietosisältöjä. Koulutuksen järjestäjätason opintohallinnon järjestelmien kehittämistä tuetaan siten, että ne tukevat valtakunnallista tiedonkeruuta ja oppisopimusprosessin laadun ja läpinäkyvyyden varmistamista. Opintohallinnon järjestelmän kehittäminen edellyttää, että oppisopimuskoulutuksen tietoperusta määritellään kaikkien prosessivaiheiden osalta.</p> <p>Oppisopimuskoulutuksen osallistumiskynnyksen alentamiseksi ohjausryhmä esittää, että työmarkkinajärjestöt selvittäisivät, miten keskeisten toimialojen työehtosopimusten palkkausta koskevissa määräyksissä on huomioitu tehtävien vaativuus ja ammattitaidon kehittyminen sekä mahdolliset erilliset määräykset harjoittelijoiden ja oppisopimusopiskelijoiden palkkauksesta. Ohjausryhmä esittää myös, että opetushallintoviranomaiset ja työmarkkinajärjestöt selvittävät yhteistyössä eri malleja, miten oppisopimusopiskelun aikana voisi työskennellä nykyistä joustavammin useammassa työpaikassa siten, että eri osapuolten sitoutuminen voidaan samalla varmistaa.</p>			
Avainsanat ammatillinen koulutus, oppisopimuskoulutus, laadunvarmistus, työpaikalla tapahtuva koulutus, tutkintorakenne			
Sarjan nimi ja numero Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:8		ISSN-L 1799-0327 1799-0327 (painettu) 1799-0335 (PDF)	ISBN 978-952-263-016-2 (nid.) 978-952-263-017-9 (PDF)
Kokonaissivumäärä 44	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Kopijyvä Oy		Kustantaja Opetus- ja kulttuuriministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisnings- och kulturministeriet

Utgivningsdatum
4.3.2011

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) Ordföranden: Mika Tammilehto, Pasi Kankare Sekreterare: Pasi Rentola, Lea Lakio	Typ av publikation Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
	Uppdragsgivare Undervisnings- och kulturministeriet	
	Datum för tillsättande av 4.12.2009	Dnro 81/040/2009
Publikation (även den finska titeln) Utveckling av kvaliteten inom läroavtalsutbildningen (Oppisopimuskoulutuksen laadun kehittäminen)		
Publikationens delar Slutrapport + bilagor		
Sammandrag <p>Undervisningsministeriet lanserade den 4 december 2009 ett projekt för utveckling av kvaliteten inom läroavtalsutbildningen och tillsatte en styrgrupp och en arbetssektion för projektet. Målet för projektet var att 1) fastställa kvalitetskriterier för myndighetsverksamheten vid anordnandet av läroavtalsutbildning, 2) lägga fram åtgärdsförslag som tar fasta på läroavtalsutbildningens särdrag och utifrån vilka styrsystemet kan utvecklas med fokus på tydligare och enhetligare administrativa rutiner, 3) fastställa fördelningen av ansvar och åtaganden inom lärande i arbetet med avseende på utbildningsanordnaren, arbetsgivaren och den studerande samt beskriva åtgärderna för att säkerställa styrningen härvid, 4) utarbeta förslag till åtgärder varigenom läroavtalsutbildning arrangeras enligt efterfrågan och 5) beskriva de ovannämnda förslagens inverkan på lagstiftningen och övriga bestämmelser. I enlighet med uppdraget var avsikten med projektet även att bidra till beredningen av en kvalitetsstrategi för yrkesutbildningen.</p> <p>En mellanrapport som innehöll en lägesbeskrivning och en system- och processbeskrivning och redogjorde för problematiken kring kvalitetsutvecklingen inom läroavtalsutbildningen lämnades till Undervisnings- och kulturministeriet den 30 april 2010. Anordnarna av läroavtalsutbildning fick lämna respons på mellanrapporten vid informationstorget för läroavtalsutbildningen den 5 maj 2010. Sektionen för lärande i arbetet, som verkar inom Rådet för livslångt lärande, diskuterade mellanrapporten vid sitt möte den 21 maj 2010. Responsen har beaktats i beredningen av slutrapporten och förslagen.</p> <p>Utgångspunkten för kvalitetsutvecklingen vid anordnarna av läroavtalsutbildning är att läroavtalsutbildningen ska ingå i utbildningsanordnarens utbud av yrkesutbildning och att läroavtalsutbildningen och dess särdrag tas i beaktande i utbildningsanordnarens strategier. Dessutom ska utbildningsanordnaren i sin organisation ha definierat rutinerna eller handlingsmodellerna, resurserna, administrationen och styrsystemet för läroavtalsorganisationen samt status för dem som handhar läroavtalsutbildningen så att de myndighetsuppgifter som fastställs i kvalitetskriterierna kan verkställas och utvecklas.</p> <p>Ramarna för kvalitetsledningen vid utbildningsanordnarna utgörs av beskrivningarna av och kriterierna för den kvalitativa verksamheten inom de olika momenten av läroavtalsutbildningsprocessen. Fastställandet av ansvars- och skyldighetsfördelningen mellan parterna i lärande i arbetet spelar en avgörande roll i kvalitetsutvecklingen hos utbildningsanordnarna. Att utbildningen anordnas i nätverk framhäver utbildningsarrangörernas ansvar i fastställandet av ansvars- och arbetsfördelningen.</p> <p>Styrgruppens förslag till riksomfattande åtgärder för att höja kvaliteten inom läroavtalsutbildningen är att utarbeta en handledning och andra stödformer för kvalitetsledningen. I handledningen samlas anvisningarna för anordnande av läroavtalsutbildning till den del som gäller utbildningsprocessen och de blanketter som hänför sig till anordnande av läroavtalsutbildning. Styrgruppen föreslår också höjning av kompetensen hos de ansvariga aktörerna inom läroavtalsutbildningen genom ett riksomfattande utbildningsprogram.</p> <p>För att främja kvalitetssäkring och enhetliga rutiner inom läroavtalsutbildningen ska systemet enligt styrgruppen göras transparentare. Systemen för datainsamling och uppföljning ska utvecklas med tanke på datainnehåll som hänför sig till anordnande av läroavtalsutbildning. Utvecklingen av utbildningsanordnarnas studieadministrativa system stöds så att systemen bidrar till datainsamlingen på riksnivå och säkerställer kvaliteten och transparensen i läroavtalsprocessen. Utvecklingen av de studieadministrativa systemen kräver att informationsbasen för läroavtalsutbildningen ska omfatta samtliga moment i processen.</p> <p>I syfte att sänka tröskeln för deltagande i läroavtalsutbildning föreslår styrgruppen att arbetsmarknadsorganisationerna ska utreda hur man i avlöningsbestämmelserna i kollektivavtalen på de viktigaste branscherna har beaktat uppdragens kravnivå och utvecklingen av yrkesfärdigheterna samt eventuella särbestämmelser om praktikanter och läroavtalsstuderandes löner. Styrgruppen föreslår vidare att studieförvaltningsmyndigheterna och arbetsmarknadsorganisationerna tillsammans utreder olika modeller som gör det möjligt att smidigt arbeta på flera olika arbetsplatser under läroavtalsutbildningen och att alla parter förbinder sig i detta i lika hög grad.</p>		
Nyckelord examensstruktur, kvalitetssäkring, läroavtalsutbildning, utbildning i arbetet, yrkesutbildning		
Seriens namn och nummer Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2011:8	ISSN-L 1799-0327 1799-0327 (Print) 1799-0335 (Online)	ISBN 978-952-263-016-2 (hft.) 978-952-263-017-9 (PDF)
Sidoantal 44	Språk finska	Pris
Distribution Kopijyvä Oy		Sekretessgrad offentlig
Förlag Undervisnings- och kulturministeriet		

Description

Publisher Ministry of Education and Culture, Finland		Date of publication 4.3.2011	
Authors (If a committee: name of organ, chair, secretary) Chairs: Mika Tammilehto, Pasi Kankare Secretaries: Pasi Rentola, Lea Lakio	Type of publication Reports of the Ministry of Education and Culture, Finland		
	Contracted by Ministry of Education and Culture, Finland		
	Committee appointed on 4.12.2009	Dnro 81/040/2009	
Name of publication Development of the quality of apprenticeship training (Oppisopimuskoulutuksen laadun kehittäminen)			
Parts Final report + appendices			
<p>Abstract</p> <p>On 4 December 2009, the Ministry of Education and Culture launched a project for developing the quality of apprenticeship training, and appointed a steering group and working subcommittee. The remit of the project was to draw up 1) quality criteria for the public administration duties related to the provision of apprenticeship training, 2) proposals for actions based on the special nature of apprenticeship training and on the basis of which the steering system will be developed to streamline and harmonise administrative practices, 3) the responsibilities and requirements regarding on-the-job training from the perspectives of the education organiser, employer and student, and steering-related development measures to secure their adoption, 4) proposals on measures to ensure demand-based provision of apprenticeship training, and 5) an assessment of the impact of the aforementioned measures in legislation and other regulations. According to the assignment, the aim of the project is also to support the preparation of a quality strategy for vocational education and training.</p> <p>The interim report containing the descriptions of the current status, system and processes as well as the challenges for improving quality was submitted to the Ministry of Education and Culture on 30 April 2010. Feedback was gathered on the interim report from organisers of apprenticeship training at an information event on apprenticeship training (Oppisopimuskoulutuksen tietotori) on 5 May 2010. Furthermore, the interim report was discussed at a meeting of the Council for Lifelong Learning's working subcommittee for on-the-job training on 21 May 2010. The feedback has been taken into account in the preparation of the final report and proposals.</p> <p>One starting point for developing the quality of apprenticeship training at the education organiser level is that apprenticeship training forms a part of the education organiser's entire vocational education and training service provision and that apprenticeship training as well as its specific nature is taken into account in the strategies of the education organiser. A second central point of departure is that the organisation of the education organiser defines the procedures or an operating model, resources, administration, management systems and the status of those responsible for apprenticeship training so that the official duties can be carried out and developed as required by the quality criteria.</p> <p>The framework for quality assurance at the education organiser level are included in the description of and criteria for high-quality operations related to the various stages in the apprenticeship process. The definition of the responsibilities and duties of the various parties involved in on-the-job training is vital for quality development at the education organiser level. The network-based structure in this form of education provision also emphasises the role of the education organiser in defining the responsibilities and division of duties among the parties involved.</p> <p>The steering group proposes that a quality assurance manual and other supporting tools be developed as a national-level measure to develop the quality of apprenticeship training. The manual would provide guidelines on the provision of apprenticeship training in terms of the implementation of the training process and the forms required for the provision of apprenticeship training. The steering group also proposes that the competences of actors responsible for apprenticeship training be upgraded through a national training programme.</p> <p>It is also proposed that quality assurance in apprenticeship training and the adoption of harmonised practices be strengthened through increasing the transparency of the system. The aim in developing the data gathering and monitoring systems is to add to the data content on the provision of apprenticeship training. The development of study administration systems at the education organiser level will be supported so as to support national-level data gathering and ensure the quality and transparency of the apprenticeship training process. The development of a study administration system requires that the knowledge base of apprenticeship training is defined for every stage in the process.</p> <p>To increase access to apprenticeship training, the steering group proposes that labour market organisations investigate how the regulations governing wages and salaries in the collective bargaining agreements of key sectors take into account the competences required and professional development as well as the possible separate regulations on the salaries and wages of trainees and students attending apprenticeship training. The steering group also proposes that the education authorities and labour market organisation carry out a joint investigation into how working for several employers during apprenticeship training could be made easier, while ensuring the full commitment from the various parties involved.</p>			
Name and number of series Reports of the Ministry of Education and Culture, Finland 2011:8		ISSN-L 1799-0327 1799-0327 (Print) 1799-0335 (Online)	ISBN 978-952-263-016-2 (pbk) 978-952-263-017-9 (PDF)
Number of pages 44	Language Finnish	Price	Degree of confidentiality public
Distributed by Kopijyvä Oy		Published by Ministry of Education and Culture, Finland	

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti 4.12.2009 oppisopimuskoulutuksen laadun kehittämishankkeen ja asetti hankkeelle ohjausryhmän sekä työjaoston.

Hankkeen tehtäväksi annettiin laatia

- 1 oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevan viranomaistoiminnan laatukriteerit,
- 2 oppisopimuskoulutuksen erityispiirteiden pohjalta ehdotukset toimenpiteiksi, joiden perusteella ohjausjärjestelmää kehitetään hallinnollisten käytäntöjen selkeyttämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi,
- 3 työpaikalla tapahtuvan oppimisen vastuut ja velvoitteet koulutuksen järjestäjän, työnantajan ja opiskelijan näkökulmista sekä niiden toteutumisen varmistavat ohjaukselliset kehittämistoimenpiteet
- 4 esitykset oppisopimuskoulutuksen tarjonnan ja järjestämisen kysyntälähtöisyyden edistämistä koskevista toimenpiteistä sekä
- 5 edellä mainittujen toimenpiteiden vaikutukset lainsäädäntöön ja muuhun ohjeistukseen.

Hankkeen ohjausryhmän puheenjohtajaksi opetus- ja kulttuuriministeriö nimesi johtaja Marita Savolan opetus- ja kulttuuriministeriöstä 31.6.2010 saakka, josta lukien puheenjohtajaksi nimettiin johtaja Mika Tammilehto Opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Varapuheenjohtajaksi nimettiin johtaja Pasi Kankare Opetushallituksesta. Ohjausryhmän jäseniksi nimettiin opetusneuvos Sirkka-Liisa Kärki, opetusneuvos Seppo Hyppönen ja opetusneuvos Mari Rökköläinen Opetushallituksesta, opetusneuvos Jukka Lehtinen, opetusneuvos Tarja Riihimäki ja hallitusneuvos Merja Leinonen opetus- ja kulttuuriministeriöstä, ylitarkastaja Johanna Laukkanen työ- ja elinkeinoministeriöstä, kehittämisspällikkö Hannele Salminen Suomen Kuntaliitosta (ajalla 1.9.–30.11.2010 Maarit Kallio-Savela), oppisopimusjohtaja Tarmo Välikoski ja koulutusjohtaja Virpi Pikkuaho Oppisopimuskoulutuksen järjestäjät ry:n edustajina, toiminnanjohtaja Johan Hahkala Koulutuksen järjestäjät ry:stä (1.1.2011 lukien AMKE ry), toiminnanjohtaja Heikki Sederlöf Ammatillisen Aikuiskoulutuksen liitosta (1.1.2011 lukien AMKE ry) sekä työelämän valtakunnallisten järjestöjen edustajina Simo Pöyhönen AKAVA, Petri Lempinen STTK (14.9.2010 saakka), Alekski Kalenius STTK (18.1.2011 alkaen), Saana Siekkinen SAK, Heikki Suomalainen EK (1.7.2010 saakka), Tarja Tuominen EK (1.7.2010 lukien), Veli-Matti Lamppu Suomen Yrittäjät ja Olli-Pekka Väänänen MTK. Ohjausryhmän sihteereinä ovat toimineet erikoissuunnittelija Pasi Rentola opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja opetusneuvos Lea Lakio Opetushallituksesta.

Ohjausryhmässä käsiteltävien asioiden valmistelua varten muodostettiin työjaosto, johon ovat kuuluneet Pasi Kankare (pj.), Pasi Rentola, Tarmo Välikoski, Virpi Pikkuaho, Merja Leinonen, Sirkka-Liisa Kärki, Mari Räcköläinen ja Seppo Hyppönen. Jaoston sihteerinä on toiminut Lea Lakio Opetushallituksesta. Hankkeen valmistelussa velvoitettiin tekemään yhteistyötä Oppisopimuskoulutuksen järjestäjät ry:n kanssa.

Ohjausryhmä jätti väliraportin opetus- ja kulttuuriministeriölle 30.4.2010. Väliraportista järjestettiin kuulemistilaisuus Oppisopimuskoulutuksen tietotorilla 5.5.2010. Lisäksi väliraporttia käsiteltiin 21.5.2010 Elinikäisen oppimisen neuvostossa.

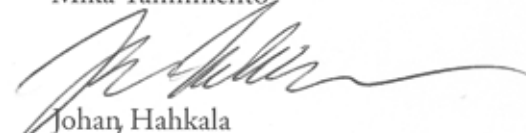
Ennen loppuraportin jättämistä ohjausryhmä kokoontui 8 kertaa ja työjaosto 17 kertaa.

Ohjausryhmä jättää kunnioittavasti hankkeen loppuraportin opetus- ja kulttuuriministeriölle jatkotoimenpiteitä varten.

Helsingissä 28. päivänä tammikuuta 2011

Mika Tammilehto

Pasi Kankare

Johan Hahkala

Seppo Hyppönen

Aleksi Kalenius

Sirkka-Liisa Kärki

Veli-Matti Lamppu

Johanna Laukkanen

Jukka Lehtinen

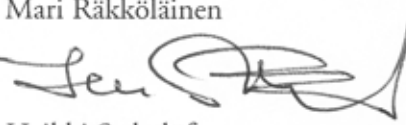

Merja Leinonen

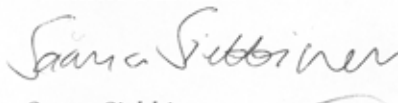

Virpi Pikkuaho

Tarja Riihimäki

Mari Räcköläinen

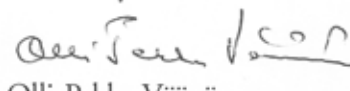

Hannele Salminen

Heikki Sederlöf

Saana Siekinen

Tarja Tuominen

Tarmo Välikoski

Olli-Pekka Väänänen

Lea Lakio

Pasi Rentola

Sisältö

1	Hankkeen tausta ja toteutus	9
2	Oppisopimuskoulutuksen nykytila	11
	2.1 Oppisopimuskoulutuksen määrällinen kehitys	11
	2.2 Keskeiset säädökset	12
	2.3 Käsitteet	12
	2.4 Rahoitusjärjestelmä	14
	2.5 Tutkintojärjestelmä	15
	2.6 Ammatillisen koulutuksen laadunhallinta	18
3	Koulutuksen järjestäjätason laadunvarmistus	20
	3.1 Oppisopimuskoulutuksen erityispiirteet ja viranomaistoiminnan laatukriteerit	20
	3.2 Koulutuksen järjestäjätason laatukriteerit prosessivaiheittain	24
	3.2.1 Edellytysten varmistaminen	25
	3.2.2 Suunnittelu	27
	3.2.3 Toteutus, arviointi ja seuranta	30
	3.2.4 Päätäminen	32
	3.3 Yhteenveto koulutuksen järjestäjätason laadunvarmistuksesta	34
4	Kansallisen tason toimenpiteet laadun varmistamiseksi	35
	4.1 Koulutuksen järjestäjien osaamisen varmistaminen	35
	4.2 Laadunhallinnan opas ja muut tukimuodot	36
	4.3 Järjestelmän läpinäkyvyyden lisääminen	36
	4.4 Työpaikkakouluttajien osaamisen varmistaminen	37
	4.5 Muut kehittämistarpeet	37
5	Yhteenveto	39
6	Esitysten vaikutukset	41
	Liitteet	
	Liite 1. Oppisopimuskoulutuksen keskeisiä normeja, määräyksiä ja ohjeita	43
	Liite 2. Yhteenveto työnantajien oppisopimuskoulutuksen keskeisiä kehittämishaasteista koskevista näkemyksistä	44

1 Hankkeen tausta ja toteutus

Oppisopimuskoulutuksen laadun kehittämishanke perustuu ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen (AKKU) johtoryhmän linjauksiin. Tutkintojen työelämälähtöisyyden lisääntyminen on korostanut työpaikalla tapahtuvan opiskelun merkitystä osana ammattiin oppimista, ammattitaidon varmistamista ja sen jatkuvaa kehittämistä. AKKU-johtoryhmän linjausten mukaisesti tulee kehittää koulutuksen järjestämisen kysyntälähtöisyyttä ja vastata entistä tehokkaammin ja ajantasaisemmin työnantajien ja opiskelijoiden tarpeisiin. Koska työpaikat sijoittuvat yhä enemmän pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, työpaikalla tapahtuvan opiskelun järjestämisessä tarvitaan enemmän joustavuutta ja monipuolisuutta. Samalla on kuitenkin varmistuttava koulutuksen laadun ja oppimisedellytysten valtakunnallisesta yhdenmukaisuudesta.

Aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen johtoryhmän linjausten mukaisesti työpaikalla tapahtuvaa oppimista koskevia kehittämishankkeita tulee kohdistaa erityisesti oppisopimuskoulutukseen. Oppisopimusten määrän lisääntyminen on tuonut oppisopimuskoulutuksen järjestämiseen uusia järjestäjiä ja erilaisia käytäntöjä. Alueilla, joilla koulutuksen järjestäjiä on useita, erilaiset toteutusmallit vaikeuttavat työnantajien toimintaa oppisopimusten solmimisessa. Asia nousi esille myös tämän laatuhankeen toteutuksen yhteydessä tehdyssä taustaselvityksessä¹.

Tilastokeskuksen mukaan Suomen yrityksistä 93,3 % on alle kymmenen työntekijän mikroyrityksiä. Oppisopimus on merkittävä vaihtoehto yritysten kehittämisessä ja sen tulee kyetä vastamaan joustavasti yritysten osaamistarpeisiin. Oppisopimuksen laadun kehittäminen on erityisen haasteellista pienissä yrityksissä, joilla on rajalliset mahdollisuudet sitoa henkilöstöään työpaikalla tapahtuvan oppimisen ohjaamiseen.

Koulutuksen laadun kehittäminen on koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2007–2012 yksi painopiste. Kehittämissuunnitelman mukaisesti laaditaan ammatillisen koulutuksen kansallinen laatustrategia, jolla tuetaan koulutuksen järjestäjiä laadun jatkuvassa parantamisessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön yhdessä keskeisten sidosryhmien kanssa valmisteleva laatustrategia valmistuu samassa aikataulussa kuin käsillä oleva raportti. Laatustrategia kattaa kaikki ammatillisen koulutuksen järjestämisuodot ja palvelut mukaan lukien oppisopimuskoulutus. Laatustrategia tukee koulutuksen järjestäjiä jatkuvassa laadun parantamisessa, ohjaa koulutuksen järjestäjän laadunhallintaa, kansallista ammatillisen koulutuksen ohjausta ja koulutuksen ulkopuolista arviointia. Laatustrategia koostuu ammatillisen koulutuksen laadunhallintaa koskevista strategisista lin-

---

¹ selvityksen yhteenveto liitteenä

jauksista, niitä koskevista kehittämistavoitteista ja -linjauksista. Laatustrategian tavoitteissa otetaan kantaa myös siihen, minkälaisia välineitä tarvitaan laadunhallintaan ja sen jatkuvaan parantamiseen, mutta ei kuitenkaan oteta kantaa menetelmiin, joita koulutuksen järjestäjä käyttää laadunvarmistuksessa. Työpaikalla tapahtuvan koulutuksen kehittämiskonaisuuteen liittyy myös hankkeen aikana ilmestynyt Elinikäisen oppimisen neuvoston suositus työpaikalla tapahtuvasta koulutuksesta.

Hanke on toteutettu kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa määriteltiin nykytilan ongelmakohdat ja oppisopimuskoulutuksen prosessimalli sekä laadun kehittämishaasteet oppisopimuksen kriittisten menestystekijöiden näkökulmasta. Laadun riskitekijöitä arvioitiin koulutuksen järjestäjän toimintaa kuvaavan toteuttamisprosessin avulla.

Toisessa vaiheessa on valmisteltu laatukriteerit ja ehdotukset toimenpiteiksi sekä koulutuksen järjestäjän että kansallisen tason osalta.

Hankkeen aikana on toteutettu tilaustutkimuksena selvitys työnantajien näkemyksistä oppisopimuskoulutuksen keskeisistä kehittämishaasteista. Lisäksi Ammatillisen aikuiskoulutuksen liitto ry:n on käynnistänyt opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman oppisopimuskoulutuksen asiakaslähtöisen kehittämishankkeen.

Loppuraportin laatukriteeri- ja kehittämissuositukset kattavat ammatillisena peruskoulutuksena, ammatillisena perus- ja lisäkoulutuksena näyttötutkintojärjestelmän mukaisesti sekä ei -tutkintotavoitteisena järjestettävän oppisopimuskoulutuksen.

2 Oppisopimuskoulutuksen nykytila

Oppisopimuskoulutus on ammatillisen koulutuksen järjestämismuoto, jonka erityispiirteenä on vaatimus koulutuksen toteutumisesta pääosin työpaikalla työtehtävien yhteydessä ja työsopimussuhteessa. Oppisopimuskoulutuksena voidaan suorittaa lähes kaikkia toisen asteen ammatillisia tutkintoja. Ammatillisia perustutkintoja voidaan suorittaa sekä ammatillisena peruskoulutuksena että aikuisten näyttötutkintona. Näyttötutkintoina voidaan suorittaa ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Myös tutkintorakenteen ulkopuolista koulutusta voidaan suorittaa oppisopimuksella. Yrittäjille on voitu järjestää oppisopimuskoulutusta vuodesta 1999 ja virkasuhteisille vuodesta 2008 lukien.

2.1 Oppisopimuskoulutuksen määrällinen kehitys

Oppisopimuskoulutuksen osuus on noin 15 % ammatillisen koulutuksen kokonaismäärästä. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla rahoituksen perusteeksi luettavien oppisopimusten määrä oli vuonna 2010 noin 43 000. Oppisopimuskoulutuksen järjestäjiä oli vuonna 2010 yhteensä 91. Tutkintotavoitteisesta oppisopimuskoulutuksesta 99,5 % toteutetaan näyttötutkintojärjestelmän mukaisesti. Oppisopimusopiskelijoista yli 25-vuotiaiden osuus on noin 75 %.

Taulukko 1. Oppisopimusten määrän kehitys vuosina 2003–2010.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Amm. peruskoulutus	12 655	12 572	12 919	15 016	19 733	22 831	18 784	15 472
Amm. lisäkoulutus	21 267	22 577	22 231	22 122	26 225	28 277	27 210	27 239
<i>Yhteensä</i>	33 922	35 149	35 150	37 138	27 958	51 108	45 994	42 711

Vuosina 2005 – 2008 ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävien oppisopimusten määrä kasvoi voimakkaasti. Kasvusta noin 70 % kohdentui vain muutamalle koulutuksen järjestäjälle. Alakohtaisesti oppisopimusten määrän kasvu painottui pääasiassa logistiikan ja liiketalouden perustutkintoihin.

Taulukko 2. Oppisopimuskoulutuksella koko tutkinnon suorittaneet koulutustyypeittäin vuosina 2005–2009.

	2005	2006	2007	2008	2009
Amm. perustutkinto	3 190	3 310	3 462	4 067	5 598
Ammattitutkinto	3 965	4 377	4 426	4 893	5 339
Erikoisammattitutkinto	2 953	3 410	3 092	3 233	3 383
<i>Yhteensä</i>	10 108	11 097	10 980	12 193	14 320

Tutkintomäärät perustuvat koulutuksen järjestäjien Tilastokeskukselle ilmoittamiin lukuihin.

2.2 Keskeiset säädökset

Oppisopimuskoulutuksen järjestämistä ohjaavat keskeiset säädökset sisältyvät ammatillisen koulutuksen järjestämistä ja rahoitusta koskevaan lainsäädäntöön. Tässä yhteydessä esitettävät pelkästään oppisopimuskoulutuksen järjestämismuotoa koskevat säädökset liittyvät a) oppisopimuskoulutuksen perustumiseen pääosin työpaikalla tapahtuvaan koulutukseen, b) oppisopimuskoulutuksen johto- ja valvontatehtävään, c) henkilökohtaisen opiskeluohjelman laadintaan, d) koulutuskorvauksiin sekä e) työsuhdeperusteisuuteen.

Oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskeva keskeinen lainsäädäntö sisältyy ammatillisesta koulutuksesta (630/1998) ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettuun lakiin (631/1998) sekä ammatillisesta koulutuksesta annettuun asetukseen (811/1998).

Oppisopimuskoulutuksesta työpaikalla tapahtuvana ammatillisen koulutuksen järjestämismuotona säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 17 §:ssä. Oppisopimuskoulutuksen johdosta ja valvonnasta säädetään lain 7 §:ssä. Oppisopimuskoulutuksen järjestäjien järjestämisluvista säädetään lain 8–9 §:ssä ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 4–5 §:ssä.

Henkilökohtaisen opiskeluohjelman laadinnasta säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 6 §:ssä. Lisäksi näyttötutkintona järjestettävän oppisopimuskoulutuksen henkilökohtaistamisesta säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 8 §:ssä.

Koulutuskorvauksista säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 6 §:ssä.

Oppisopimuskoulutukseen sovellettavasta työntekijöitä koskevasta lainsäädännöstä säädetään työsopimuslaissa (55/2001). Ne työsopimuslain säädökset, joita oppisopimuskoulutukseen ei sovelleta, on todettu ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 18 §:ssä. Saman pykälän 3 momentin mukaan oppisopimuskoulutuksessa opiskelijaan sovelletaan lisäksi, mitä työntekijän osalta säädetään työajasta, vuosilomasta, työturvallisuudesta ja työntekijän muusta suojelusta.

Oppisopimuskoulutuksen rahoitusjärjestelmästä säädetään laissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009) sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa asetuksessa (1766/2009).

Lisäksi oppisopimuskoulutusta koskevaa lainsäädäntöä ja määräyksiä sisältyy useisiin julkista hallintoa ja viranomaisten toimintaa sääteleviin lakeihin, asetuksiin sekä niiden nojalla annettuihin määräyksiin.

2.3 Käsitteet

Oppisopimuskoulutuksen työsuhdeperusteisuuden ja eri tahojen yhteistyön sujuvuuden vuoksi on perusteltua, että oppisopimuskoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa käytetään käsitteitä yhdenmukaisesti. Seuraavassa määritellään niiden keskeisten käsitteiden sisältöjä, joita tässä raportissa käytetään ja joiden määrittäminen on tarkoituksenmukaista oppisopimuksen järjestämismuodon ja koulutuksen laadukkaan toteuttamisen näkökulmasta.

Aluksi esitetään järjestämismuodon yleiset sekä henkilökohtaistamiseen ja oppimisympäristöihin liittyvät käsitteet, jonka jälkeen esitetään osaamisen arviointiin ja todistuskäytäntöihin liittyviä käsitteitä.

Oppisopimus. Oppisopimus on vähintään 15 vuotta täyttäneen opiskelijan ja työnantajan välinen määräaikainen työsopimus. Oppisopimus voidaan tehdä, jos työnantaja ja koulutuksen järjestäjä ovat sopineet oppisopimuskoulutuksen järjestämisestä.

Oppisopimuskoulutus. Oppisopimuskoulutus on yksi ammatillisen koulutuksen järjestämisuoto, jossa koulutus perustuu pääosin työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävään koulutukseen.

Koulutuksen järjestäjä. Koulutuksen järjestäjällä tarkoitetaan kaikissa tilanteissa sellaista ammatillisen perus- ja/tai lisäkoulutuksen järjestäjää, jolla on koulutuksen järjestämisen edellytyksenä olevat opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämät järjestämisluvut. Järjestäessään ammatillista perus- tai lisäkoulutusta oppisopimuskoulutuksena, koulutuksen järjestäjä on se viranomainen, joka vastaa sen johdosta ja valvonnasta ja on sitä koskevan valtionosuusrahoituksen alkuperäinen saaja.

Henkilökohtainen opiskeluohjelma. Oppisopimuskoulutuksen järjestämisuoto edellyttää aina henkilökohtaisen opiskeluohjelman laadintaa, jonka sisällöstä on säädetty yksityiskohtaisesti ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen (811/1998) 6 §:ssä. Henkilökohtainen opiskeluohjelma tulee laatia riippumatta siitä, toteutetaanko oppisopimus näyttötutkintoon valmistavana koulutuksena, ammatillisena peruskoulutuksena tai lisäkoulutuksen kohdalla ei-tutkintoon valmistavana lisäkoulutuksena. Henkilökohtainen opiskeluohjelma on keskeinen oppisopimuskoulutuksen toteutumista ja rahoituksen perusteena olevan toiminnan sisältöä kuvaava asiakirja.

Henkilökohtaistaminen. Henkilökohtaistaminen koskee oppisopimuskoulutusta silloin, kun sitä järjestetään näyttötutkintoon valmistavana koulutuksena. Henkilökohtaistamisen toteuttaminen perustuu ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettuun lakiin (631/1998, 8 §:n 3 mom) sekä Opetushallituksen henkilökohtaistamismääräykseen (43/011/2006). Sen mukaisesti henkilökohtaistaminen tulee toteuttaa kolmessa vaiheessa: koulutukseen hakeutumisessa, tutkinnon suorittamisessa ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa. Henkilökohtaistaminen on dokumentoitava vaiheittain ja koottava henkilökohtaistamista koskeväksi asiakirjaksi. Osapuolten on myös allekirjoitettava se, samoin tehtäessä siihen muutoksia. Oppisopimuskoulutuksessa opiskelijan henkilökohtainen opiskeluohjelma ja muu henkilökohtaistamisen yhteydessä dokumentoitu aineisto kootaan henkilökohtaistamista koskeväksi asiakirjakokonaisuudeksi. Henkilökohtainen opiskeluohjelma ja muu henkilökohtaistamista koskeva asiakirja tulee olla erikseen osoitettavissa.

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Järjestettäessä oppisopimuskoulutusta tutkintoon johtavana ammatillisena peruskoulutuksena, tulee laatia sitä koskeva henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS). Opiskelijan mahdollisuudesta yksilöllisiin opintoihin ja opintojen valintoihin säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (14 §). Ammatillisesta koulutuksesta annetussa asetuksessa (811/1998, 3 §, 4 §, 12 a §) on puolestaan säännökset opinnoista tiedottamisesta ja opinto-ohjauksesta ja osaamisen tunnistamisesta. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman perusteella edistetään opiskelijan yksilöllistä valinnaisuutta ja yksilöllisten lähtökohtien huomioon ottamista.

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Näyttötutkintojärjestelmässä näyttötutkinnon järjestäjän tehtävänä on tunnistaa eri tavoin aikaisemmin hankittua osaamista ja esittää se kolmikantaisen tutkintotoimikunnan tunnustettavaksi. Ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelijan tulee itse hakea muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen arvioimista ja tunnustamista (811/1998, 12 a §). Oppisopimuskoulutuksessa on opiskeluohjelmaa laadittaessa otettava huomioon ja luettava hyväksi opiskelijan aikaisempi koulutus ja työkokemus (811/1998, 6 §).

Työpaikalla tapahtuva koulutus. Oppisopimuskoulutus on pääosin työpaikalla järjestettävää koulutusta, mikä tapahtuu käytännön työtehtävien yhteydessä.

Työpaikkakouluttaja. Työpaikkakouluttajalla tarkoitetaan henkilökohtaiseen opiskeluohjelmaan kirjattavaa vastuullista kouluttajaa, joka vastaa oppisopimusopiskelijan

ohjauksen ja koulutuksen järjestämisestä työpaikalla siten, että opiskelijan on mahdollista saavuttaa tutkinnon perusteiden mukaiset ja yrityksen tarpeisiin täsmennetyt ammattitaitovaatimukset. Asetuksessa (811/1998, 5 § 2. mom.) edellytetään, että työpaikalla on ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevää henkilökuntaa, joka voidaan määrätä opiskelijan vastuulliseksi kouluttajaksi.

Tietopuolinen opetus ja tietopuoliset opinnot. Oppisopimuskoulutukseen sisältyvän tietopuolisen opetuksen tarkoitus on täydentää työpaikalla työtehtävien yhteydessä tapahtuvaa koulutusta. Opetus toteutetaan etätehtävinä, ohjattuna etäopiskeluna, verkko-opetuksena, oppilaitoksessa teoriaopetuksena, lähiopetuspäivinä tai kehittämis- ja projektitöinä. Tietopuolisen opetuksen tulee muodostaa johdonmukainen kokonaisuus työpaikalla tapahtuvan koulutuksen kanssa. Henkilökohtaisen opiskeluohjelman sisältövaatimusten yhteydessä (811/1998, 6 §) käytetään käsitettä tietopuoliset opinnot, joka kuvaa tietopuolisen opetuksen kokonaisuutta opiskelijan näkökulmasta.

Tietopuolisten opintojen kohdalla on keskeistä niiden ajoittuminen oppisopimuskoulutuksen ajalle siten, että ne täydentävät työpaikalla tapahtuvaa koulutusta työtehtäväkokonaisuuksien sisältöjen ja vaativuuden mukaisella tavalla.

Opiskelijan arviointi. Oppisopimuskoulutuksessa opiskelijan arvioinnilla tarkoitetaan osaamisen ja sen kehittymisen arviointia. Arviointeja on tehtävä riittävän usein koulutuksen aikana ja sen päättyessä sekä työpaikalla tapahtuvan koulutuksen että tietopuolisten opintojen osalta. Arviointi tehdään käyttäen kolmiportaista arviointiasteikkoa. Arvioinnissa käytettävät perusteet on määritelty tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksissa, arvioinnin kohteissa ja kriteereissä sekä ammattitaidon osoittamistavoissa.

Tutkintosuoritus. Näyttötutkinnon suorittajan tutkintotilaisuudessa antama osoitus tutkinnon perusteissa vaadittavasta ammattitaidosta.

Tutkintotilaisuus. Tapahtuma, jossa näyttötutkinnon suorittaja osoittaa tutkinnon perusteissa vaadittavan ammattitaidon.

Ammattiosaamisen näyttö. Ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelija osoittaa vaadittavan ammattitaidon ammattiosaamisen näytöissä. Ammattitaidon osoittamistavat ja niiden arviointi on määritelty tutkintokohtaisesti tutkinnon perusteissa.

Tutkintotodistus. Tutkintotodistus tarkoittaa todistusta ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon suorittamisesta. Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen antaa tutkintotoimikunta, kun kaikki tutkinnossa vaadittavat osat on suoritettu hyväksytysti. Ammatillisessa peruskoulutuksessa todistuksen antaa koulutuksen järjestäjä. Opetushallitus antaa määräykset todistusmalleista.

Osallistumistodistus. Näyttötutkintoperusteisessa oppisopimuskoulutuksessa oppisopimusopiskelijalle annetaan osallistumistodistus. Opetushallitus on antanut määräyksen 56/011/2009 osallistumistodistuksista tutkintoon tai tutkinnon osaan valmistavassa oppisopimuskoulutuksessa.

2.4 Rahoitusjärjestelmä

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) perusteella oppisopimuskoulutuksen rahoitus määräytyy laskennallisena opiskelijakohtaisena yksikköhintana. Koulutuksen järjestäjälle myönnetään rahoitusta oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen käyttökustannuksiin euromäärä, joka saadaan, kun oppisopimusopiskelijoiden määrät kerrotaan erikseen peruskoulutusta ja lisäkoulutusta varten määritetyillä yksikköhinnoilla. Rahoituksen käyttö ei ole sidoksissa rahoituksen myöntämisen ja laskentaperusteisiin.

Oppisopimusmuotoisessa ammatillisessa peruskoulutuksessa kunnilla on lakisääteinen rahoitusvastuu. Ne maksavat asukaskohtaisena rahoitusosuutena 58,11 % koulutuksen kustannuksista. Ammatillinen lisäkoulutus on kokonaan valtion rahoittamaa ilman kuntien rahoitusosuutta.

Ammatillisiin perustutkintoihin järjestettävän oppisopimuskoulutuksen yksikköhinta perustuu vuosittain vahvistettavaan ammatillisen koulutuksen keskimääräiseen yksikköhintaan, josta se on 63,13 %. Ammatillisena lisäkoulutuksena järjestettävän oppisopimuskoulutuksen yksikköhinnoista päätetään vuosittain valtion talousarviossa. Oppisopimuskoulutuksessa yksikköhintoja ei porrasteta alakohtaisesti. Ammatillisiin perustutkintoihin järjestettävässä oppisopimuskoulutuksessa oppisopimusten järjestäjäkohtaista määrää ei kiintiöidä vaan koulutusta saa järjestää kysynnän mukaisesti. Ammatillisessa lisäkoulutuksessa oppisopimusten enimmäismääristä päätetään vuosittain valtion talousarviossa ja erikseen järjestäjäkohtaisella enimmäismääräpäätöksellä.

Ammatillisiin perustutkintoihin järjestettävä oppisopimuskoulutus sisältyy ammatillisen peruskoulutuksen tulosrahoitusjärjestelmään ja lisäkoulutuksena järjestettävä oppisopimuskoulutus lisäkoulutuksen tulosrahoitusjärjestelmään. Molemmassa tulosrahoitusjärjestelmissä tuloksellisuuden perusteella määräytyvän rahoituksen osuus on vuodesta 2010 lukien ollut 3 %.

Koulutuksen järjestäjän oppisopimuskoulutuksen rahoitus perustuu tammikuun 20. ja syyskuun 20. tilastointipäivien opiskelijamäärien keskiarvoihin. Koulutuksen järjestäjä ilmoittaa opiskelijamäärät Opetushallitukselle. Tilastointipäivän opiskelijamäärissä voidaan huomioda opiskelijat, joiden oppisopimus on voimassa ja opiskelu on päätoimista.

Oppisopimuskoulutuksen järjestäjä on velvollinen maksamaan saamastaan rahoituksesta koulutuskorvausta työnantajille työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta. Lisäksi, jos opiskelijalle tulee ansionmenetyksiä eli hän ei saa tietopuolisen koulutuksen ajalta palkkaa, koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on maksaa opintososiaalisia etuuksia, joita ovat päiväraha sekä matka- ja majoituskorvaus, jonka koulutuksen järjestäjä voi itse määritellä.

2.5 Tutkintojärjestelmä

Oppisopimuskoulutuksena voidaan suorittaa lähes kaikkia toisen asteen ammatillisia tutkintoja tai tutkinnon osia koulutuksen järjestämisluvan mukaisesti. Tällöin oppisopimuskoulutusta järjestetään joko ammatillisena peruskoulutuksena tai näyttötutkintojärjestelmän mukaisesti. Ammatillisena peruskoulutuksena voidaan järjestää vain ammatillisia perustutkintoja. Näyttötutkintoina voidaan järjestää ammatillisia perustutkintoja sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. Tutkintonimikkeet ovat suojattuja.

Ammattikoulutus				
Peruskoulutus				
Oppilaitosmuotoinen koulutus			Oppisopimuskoulutus	
Ammatilliseen koulutukseen ohjaava, valmistava ja valmentava koulutus	Ammatilliseen perustutkintoon johtava koulutus	Näyttötutkintoon valmistava koulutus	Näyttötutkintoon valmistava koulutus	Ammatilliseen perustutkintoon johtava koulutus
Lisäkoulutus				
Oppilaitosmuotoinen lisäkoulutus		Oppisopimuskoulutus		
Näyttötutkintoon valmistava koulutus	Tutkintoon johtamaton koulutus	Näyttötutkintoon valmistava koulutus	Tutkintoon johtamaton koulutus	

Kaavio 1. Oppisopimuskoulutus ammattikoulutuksen osana

Ammatilliset perustutkinnot

Ammatillisen perustutkinnon voi suorittaa joko oppilaitosmuotoisessa opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa tai näyttötutkintojärjestelmässä näyttötutkintona.

Perustutkinnot muodostuvat valtioneuvoston päätöksen 213/1999 ja OPM:n tutkintojen kehittämistä koskevien linjausten mukaan pakollisista ja valinnaisista ammatillisista tutkinnon osista ja vain ammatilliseen peruskoulutukseen sisältyvistä valinnaisista ammattitaitoa täydentävistä tutkinnon osista sekä vapaasti valittavista tutkinnon osista. Lisäksi tutkintoon voi sisällyttää ammattipätevyyttä yksilöllisesti syventäviä ammatillisia tutkinnon osia. Tutkinnot voidaan suorittaa myös ammattipätevyyttä tuottava tutkinnon osa kerrallaan.

Ammatillisten perustutkintojen perusteissa ammatillinen osaaminen on määritelty työ- ja toimintakokonaisuuksien hallintana. Tämä edellyttää elinikäisen oppimisen avaintaitojen hallintaa, työn perustana olevan tiedon hallintaa, työmenetelmien, työvälineiden ja -materiaalien hallintaa sekä työprosessien hallintaa. Tutkintojen perusteissa nämä asiat kuvataan tutkinnon ja tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksissa tutkinnon suorittajan oppimistuloksina, tietoina, taitoina ja pätevytenä. Vastaavasti arviointikriteereissä osoitetaan osaamisen tasovaatimukset, jotka on määritelty kolmelle tasolle.

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot

Opetusministeriön asetuksella säädetään niistä tutkinnoista, jotka voidaan suorittaa näyttötutkintoina. Opetushallitus päättää tutkinnon perusteista. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteissa määritellään tutkinnossa vaadittava ammattitaito, tutkinnon osat ja mahdollisesti niistä muodostuvat osaamisalat, ammattitaidon osoittamistavat sekä tutkinnon arvioinnin yleiset perusteet. Tutkinnon osat voivat olla pakollisia tai valinnaisia.

Perustutkinnon toteutus ammatillisena peruskoulutuksena

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 14 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä koulutusta varten opetussuunnitelma, joka tulee laatia siten kuin perustutkintojen perusteissa säädetään. Sen tulee sisältää toimenpiteet koulutukselle asetettujen tehtävien ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Ammatillisena peruskoulutuksena toteutettavassa oppisopimuskoulutuksessa suoritetaan kaikki tutkinnon osat, mutta oppisopimuskoulutukseen ei sisälly pakollisia liikunnan, muiden taito- ja taideaineiden eikä terveystiedon opintoja.

Perustutkintojen perusteissa ohjeistetaan koulutuksen järjestäjää laatimaan opetussuunnitelma niin, että se sisältää kaikkia koulutusaloja ja tutkintoja varten laaditun yhteisen

osan ja tutkintokohtaiset osat. Yhteisessä osassa määritellään kaikille perustutkinnoille yhteiset periaatteet ja menettelytavat sekä koulutuksen järjestäjän keskeiset arvot.

Perustutkintojen perusteiden mukaan opetussuunnitelman yhteisen osan tulee sisältää suunnitelma siitä, miten koulutus järjestetään ammatillisena peruskoulutuksena, työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävänä koulutuksena ja oppisopimuskoulutuksena.

Perustutkintojen perusteiden mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia jokaiselle opiskelijalle opiskelijan yksilöllisten lähtökohtien pohjalta henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), jota päivitetään koko koulutuksen ajan. Suunnitelmassa määritellään oppimisen tavoitteet, opintojen suorittaminen, suoritustavat ja ajoitus sekä opintojen arviointi. Se sisältää opiskelijan yksilölliset valinnat, opinnoissa etenemisen, opiskelijan osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen. Ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 5 § mukaan on sovittava työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta ja ammattiosaamisen näytöistä.

Perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkinnon toteutus näyttötutkintona

Perustutkinnot ovat samat ammatillisena peruskoulutuksena ja näyttötutkintona suoritettaessa. Näyttötutkintona perustutkinnosta suoritetaan vain ammatilliset tutkinnon osat. Koulutuksen järjestäjä päättää näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä perus-, ammatti- tai erikoisammattitutkinnon perusteiden mukaisesti.

Koulutuksen järjestäjä huolehtii näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta. Opetushallitus on lisäksi antanut määräyksen 43/011/2000 henkilökohtaistamisesta, minkä mukaan koulutuksen järjestäjän tulee toimia niin, että näyttötutkintoa suorittamaan hakeutuneet saavat asiakaslähtöisesti suunniteltua ja toteutettua neuvontaa, ohjausta ja muita yhteisesti sovittuja tukimuotoja ja palveluja näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisessa. Koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä näyttötutkinnon järjestäjän, tutkinnon tai koulutuksen hankkijan, työpaikkojen edustajien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa. Henkilökohtaistamisessa on otettava huomioon myös erilaisesta kulttuuri- ja kielitaustasta tai muusta syystä kuten luki- ja kirjoitushäiriöistä mahdollisesti johtuvat erityistarpeet ja lähtökohdat.

Määrällinen säätely

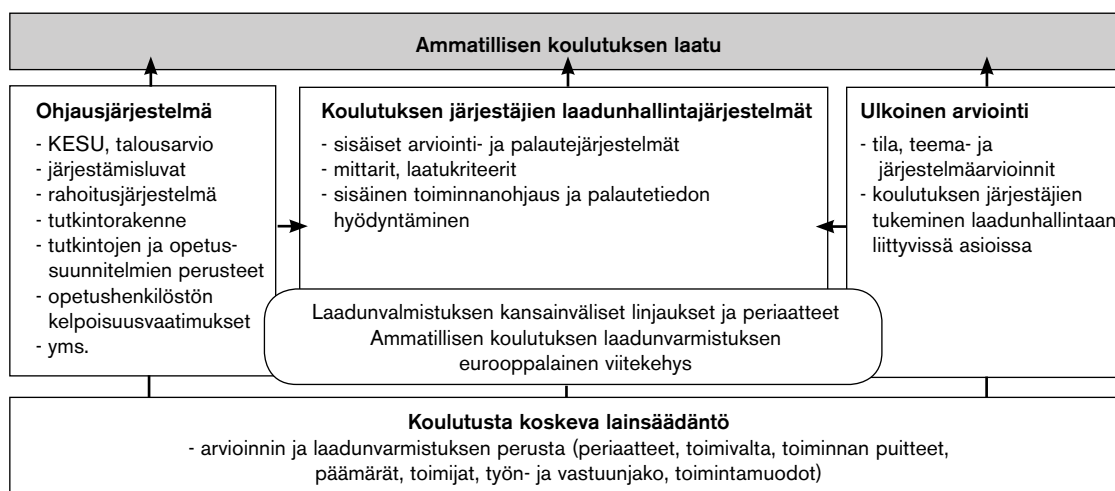
Oppisopimuskoulutuksen määrällinen säätely on erilainen perustutkinnoissa kuin lisäkoulutuksessa (ammatti- ja erikoisammattitutkinnot). Koulutuksen järjestäjä voi järjestää oppisopimuskoulutusta kaikkiin perustutkintoihin ja päättää myös oppisopimusten määrästä. Tietopuolisten opintojen järjestäminen koulutuksen järjestäjän omissa oppilaitoksissa on kuitenkin rajoitettu niihin koulutusaloihin, joilla koulutuksen järjestäjä järjestämisluvan mukaan voi järjestää ammatillista peruskoulutusta. Ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavan oppisopimuskoulutuksen sekä muuna lisäkoulutuksena (ei tutkintotavoitteisuutta) järjestettävän oppisopimuskoulutuksen määrät pohjautuvat opetusministeriön myöntämään järjestämislupaan.

Muu lisäkoulutus

Oppisopimuskoulutuksena voidaan järjestää myös tutkintorakenteen ulkopuolista koulutusta, mikäli tutkintojärjestelmän tutkinnoista tai tutkintojen osista ei voida löytää yrityksen tai organisaation osaamispääoman ja tuottavuuden kasvun tarpeisiin tai yksilön osaamispääoman lisäksi vastaavia osaamisalueita ja sisältöjä. Myös näissä tilanteissa on määriteltävä tavoiteltavan osaamispääoman lisäyksen tavoite ja työtehtävät ja mahdollisen tietopuolisen opetuksen sisältö, joita tekemällä niihin edetään.

2.6 Ammatillisen koulutuksen laadunhallinta

Ammatillisen koulutuksen kansallinen laadunhallintajärjestelmä muodostuu kansallisesta ohjauksesta, koulutuksen järjestäjien laadunhallinnasta sekä koulutuksen ulkopuolisesta arvioinnista. Opetus- ja kulttuuriministeriö on vahvistanut ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuosituksen laadunvarmistuksen pohjaksi. Laadunvarmistuksen kansainväliset linjaukset, kuten suositus ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksen eurooppalaisen viitekehyksen perustamisesta, on otettu huomioon kansallista ja koulutuksen järjestäjien laadunhallintaa kehitettäessä.

Kaavio 2. Ammatillisen koulutuksen laadunhallinta

Lainsäädännön ohella ammatillisen koulutuksen ohjauksvälineitä ovat valtioneuvoston vahvistama Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma, valtion talousarvio, ammatillisen koulutuksen järjestämisluvat, tutkintorakenne ja tutkintojen perusteet, toiminnan rahoituksen perusteet ja tuloksellisuusrahoitus sekä opetushenkilöstön kelpoisuusvaatimukset. Opetushallinnon kehittämis- ja informaatio-ohjauksella sekä ammattiosaamisen näytöillä ja näyttötutkinnoilla on myös tärkeä merkitys. Opettajien osaamisen jatkuva kehittäminen sekä opetushenkilöstön aktiiviset työelämäyhteydet ovat keskeinen osa laadunhallintaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama ammatillisen koulutuksen laatustrategia-työryhmä valmistelee ehdotuksen laatustrategiaksi sekä sitä toteuttaviksi toimenpiteiksi. Laatustrategia kattaa kaikki ammatillisen koulutuksen kansallisen laatujärjestelmän osat: koulutuksen järjestäjän laadunhallinta, kansallinen ammatillisen koulutuksen ohjaus ja koulutuksen ulkopuolinen arviointi. Strategiassa ei oteta kantaa koulutuksen järjestäjän

laadunvarmistuksessaan käyttämiin menetelmiin. Tarkoituksena on kokonaisvaltaisesti linjata laadunhallintaa kaikkien ammattikoulutuksen kentän toimijoiden osalta.

Laadunhallinnan tehtävänä on laadun varmistamisen ohella auttaa toiminnan ja tulosten jatkuvassa parantamisessa. Toiminnan parantamisen perustaksi on hankittava systemaattisesti seuranta- ja palautetietoa. Ammatillisen koulutuksen kuten oppisopimuskoulutus laadun varmistamisessa ja kehittämisessä on erityisen tärkeää varmistaa eri toimijoiden toiminnan yhdensuuntaisuus.

Ammatillisesta koulutuksesta annettu laki velvoittaa koulutuksen järjestäjät toimintansa itsearviointiin. Arviointien keskeisimmät tulokset tulee julkistaa. Ammattikoulutuksen laatua arvioidaan myös ulkoisella arvioinnilla, johon koulutuksen järjestäjät on veloitettu osallistumaan. (L 630/1998, 24§) ja (L 631/1998, 15 §) Koulutuksen järjestäjän on myös julkistettava keskeiset tuloksensa. (L 630/1998, 24 §). Arvioinnilla varmistetaan koulutuksen laatua ja tuotetaan tietoa koulutuksen järjestäjille itsearviointia varten sekä kansallisen että paikallisen päätöksenteon ja kehittämisen tueksi (VnA 150/ 2003, 2 §).

Koulutuksen ulkopuolista arviointia varten on asetettu Koulutuksen arviointineuvosto. Kansallista oppimistulosten seuranta-arviointia varten Opetushallitus ylläpitää ammat-tiosaamisen näyttöihin perustuvaa kansallista oppimistulosten seurantajärjestelmää. Muusta koulutuksen ulkopuolisen arvioinnista päättää opetus- ja kulttuuriministeriö ja sen organisoinnista vastaa Koulutuksen arviointineuvosto tai muu opetus- ja kulttuurimi-nisteriön päättämä arvioinnin suorittaja. Paljon käytetty menetelmä edellisten lisäksi on vertaisarviointi, jota tehdään sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Laadunhallintaan ja sen kehittämiseen kannustavat kansallinen ammatillisen koulutuk-sen laadunhallintasuositus sekä tulosrahoituksen osana vuosittain jaettavat ammatillisen koulutuksen laatupalkinnot. Laatupalkintojen arviointikriteerit perustuvat Euroopan laatupalkintomalliin.

3 Koulutuksen järjestäjätason laadunvarmistus

Oppisopimuskoulutuksen järjestäjätason laadunvarmistusta käsitellään tässä luvussa kahdesta näkökulmasta; oppisopimuskoulutuksen järjestämismuodon erityispiirteet ja viranomaistehtävät ja niitä koskevat laatuksiteerit sekä toisena oppisopimuskoulutuksen laatuksiteerit prosessivaiheittain.

Tässä raportissa oppisopimuskoulutuksen vastuullisesta tahosta käytetään nimitystä koulutuksen järjestäjä. Oppisopimuskoulutuksesta vastuullisten määrittely ja toiminnan organisointi toteutetaan koulutuksen järjestäjän omissa johtosäännöissä.

3.1 Oppisopimuskoulutuksen erityispiirteet ja viranomaistoiminnan laatuksiteerit

Oppisopimuskoulutus on yksi ammatillisen koulutuksen järjestämismuoto ja sitä ohjaavat ammatillisen koulutuksen sisältöä, järjestämistä, tutkintorakennetta sekä rahoitusta koskevat normit.

Oppisopimuskoulutuksen erottaa oppilaitosmuotoisesta koulutuksesta työsuhteperuus, vaatimus koulutuksen toteutuksesta pääosin työpaikalla työtehtävien yhteydessä sekä johto- ja valvontavastuun monipuolisuus. Koulutuksen järjestäjän kannalta oppisopimuskoulutuksen keskeinen piirre on pedagogisen ja hallinnollisen prosessin verkostomaisuus. Oppisopimuskoulutuksen erityispiirteinä ovat myös koulutuksen viranomaisvelvoitteisiin liittyvien asiakirjojen yksityiskohtaiset ja laajat sisältövaatimukset.

Oppisopimuskoulutuksen tavoitteena on työntekijän ja työnantajan kanssa sovitun tutkinnon suorittaminen pääosin työpaikalla työtehtävien yhteydessä tapahtuvassa koulutuksessa. Koulutuksen laadun kehittämisen näkökulmasta toteutustapa sisältää useita haasteellisia tekijöitä, joita tarkastellaan seuraavissa kohdissa.

Työpaikalla tapahtuva koulutus liittyy työsuhteeseen ja työnantajan työnjohto-oikeuden piirissä toteutettaviin työtehtäviin. Yrittäjien oppisopimuskoulutus ei perustu työopimukseen vaan kyseessä on yrittäjän ja koulutuksen järjestäjän välinen yrittäjän oppisopimus. Yrittäjän oppisopimuksessa sovelletaan työlaainsäädäntöä lukuun ottamatta samoja tavoitteita ja säännöksiä kuin muussakin oppisopimuskoulutuksessa.

Työpaikalla tapahtuva koulutus tarkoittaa sitä, että opiskelijalla on mahdollisuus työtä tekemällä suorittaa ammatillisiin opintoihin liittyviä osaamiskokonaisuuksia. Se edellyttää selkeää työtehtävien ja tutkinnon perusteissa määriteltyjen ammattitaitovaatimusten toiminnallista yhteyttä. Se edellyttää myös, että oppisopimustyöpaikassa on ammattitaitoinen

ja motivoitunut opiskelijan vastuullinen työpaikkakouluttaja ja että oppisopimusopiskelijan työnantaja varmistaa työpaikkakouluttajan edellytykset oppisopimusopiskelijan ohjaamiseen työtehtävien yhteydessä tapahtuvan opiskelun aikana. Tietopuolisen opetuksen on tuettava työtehtävien oppimista ja sen tehtävänä on laajentaa ja syventää ammattitaitoa ammattia koskeväksi ammattiosaamiseksi siten, että osaaminen ei ole sidottu yhteen työpaikkaan.

Oppisopimusopiskelutuksen tunnusmerkkinä on edellä mainitun lisäksi se, että valitun tutkinnon tai tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia sovelletaan sen yrityksen tai organisaation osaamistarpeisiin, jossa oppisopimusopiskelutusta toteutetaan. Koska oppisopimusopiskelutusta järjestetään henkilökohtaistamisen periaatteiden mukaisesti, se tarkoittaa opiskelijälähtöisesti tapahtuvaa koulutuksen sisältöjen ja järjestämistapojen määrittelyä.

Onnistunut koulutusprosessi edellyttää laadun jatkuvaa arviointia ja tiedonkeruujärjestelmiä sekä koulutusprosessin ja toimintamallien jatkuvaa kehittämistä.

Oppisopimusopiskelutusta koskevien viranomaistehtävien keskeiset kokonaisuudet:

- oppisopimusopiskelutuksen kokonaisvaltainen johto ja valvonta
- oppisopimusopiskelutuksen mahdollisuuksista tiedottaminen sekä työnantajien ja opiskelijoiksi pyrkivien neuvonta
- opiskelijan koulutustarpeen ja -edellytysten sekä koulutustyöpaikan soveltuvuuden arviointi
- henkilökohtaisen opiskeluohjelman laadinta ja henkilökohtaistamisen toteutumisesta huolehtiminen
- oppisopimusopiskelutusta toteuttavien tahojen työnjaosta sopiminen
- oppisopimusten hyväksyminen ja sopimusjärjestelyiden toteuttaminen
- koulutusjärjestelyjen toteutumisen seuranta, erityisesti työpaikalla tapahtuvan opiskelun seuranta ja valvonta sekä oppisopimusopiskelijan osaamisen kehittymisen seuranta
- tietopuolisen opetuksen laadunvarmistus ja hankinta
- tutkinnon suorittamisen järjestelyt
- opintososiaalisia etuuksia ja koulutuskorvauksia koskevien päätösten valmistelu, päättäminen ja maksaminen
- tietopuolisten opintojen ja työpaikalla tapahtuvan koulutuksen arviointien hankkiminen sekä oppisopimusopiskelutusta koskevan todistuksen antaminen
- yhteistyöverkoston ylläpito ja eri osapuolten sovittuihin velvoitteisiin sitoutumisen varmistaminen
- oppisopimusopiskelutuksen järjestämistä koskeva muu hallinto

Viranomaistoiminnan laatuksikriteerit

Koulutuksen järjestäjän strategia ja hallinto

Oppisopimusopiskelutuksen järjestämisessä sovelletaan ammatillisen koulutuksen, ammatillisen aikuiskoulutuksen ja työlainsäädännön säännöksiä. Oppisopimusopiskelutusta on yhtenä ammatillisen koulutuksen järjestämisellä osana koulutuksen järjestäjän kokonaisvaltaista kaikki järjestämisellä muodot kattavaa palvelustrategiaa.

Laatukriteerit

- 1 Koulutuksen järjestäjän laatustrategiaan/toimintajärjestelmään sisältyy oppisopimuskoulutuksen laadunvarmistus
- 2 Koulutuksen järjestäjä hyödyntää oppisopimuskoulutuksen vahvuuksia ja kehittää sitä osana ammatillisen koulutuksen eri järjestämismuotojen muodostamaa kokonaisuutta.
- 3 Koulutuksen järjestäjien organisaatiossa oppisopimuskoulutus on resursoitu siten, että se mahdollistaa viranomaistehtävien laadukkaan hoitamisen.
- 4 Resursoinnin lähtökohtana ovat järjestämismuodon erityispiirteet erityisesti työpaikalla tapahtuvaa koulutusta koskevien viranomaistehtävien hoitamiseksi.

Työsuhdeperusteisuus

Ammatillisen koulutuksen järjestäminen oppisopimuskoulutuksena edellyttää, että työsopimukseen sisältyviä työtehtäviä tekemällä voi saavuttaa tutkinnon perusteissa määritellyt ammattitaitovaatimukset. Määräaikaisena työsopimussuhteena oppisopimuksen voimassaoloaika tulee koulutuksen järjestäjän ja muiden asianosaisten osalta sisäistää opiskelua ajaksi, jossa oppiminen toteutetaan työtehtäviä tekemällä ja työtehtävät ovat opinnollisia siten, että ne edistävät tavoitteellista uuden oppimista.

Oppisopimuksen voimassaoloajalta maksetaan työehtosopimuksen mukaista palkkaa. Joillain toimialoilla on työehtosopimuksissa sovittu erikseen oppisopimusopiskelijoiden ja harjoittelijoiden palkkauksesta. Lisäksi monilla toimialoilla palkkataso nousee ammattitaidon kehittymisen myötä. Esimerkiksi talotekniikka-alan työehtosopimuksessa on määritelty tehtävien vaatimukset ja palkkaus on kytketty sen mukaisiin vaativuustasoihin. Erikseen on vielä sovittu, että oppisopimusopiskelijat sijoittuvat vaativuusryhmittelyn alimmalle tasolle. Alimman tason vaativuusryhmässä tavoitteena on, että työntekijä perehtyy toimialan tavallisimpiin tarvikkeisiin ja asennustapoihin; tekee työtä kokeneempien työntekijöiden avustuksella, eikä työssä edellytetä vielä itsenäistä työmenetelmien osaamista.

Koulutuskorvaukset ovat keskeinen muoto tukea työnantajaa oppisopimuskoulutuksen järjestämisessä.

Laatukriteerit

- 5 Oppisopimuskoulutustyöpaikan osalta on arvioitu, onko työpaikassa riittävästi tuotanto- ja palvelutoimintaa, tarpeellinen työvälineistö sekä ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevää henkilökuntaa, joka voidaan määrätä opiskelijan vastuulliseksi kouluttajaksi.
- 6 Työtehtävien soveltuvuus on arvioitu tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten näkökulmasta.
- 7 Opiskelijan työtehtävät on sovittu sellaisiksi, että tutkinnon tai tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset on mahdollista saavuttaa niitä tekemällä.
- 8 Henkilökohtaisessa opiskeluohjelmassa työtehtävät on määritelty tutkinnon osittain ja sellaisella tarkkuudella, että niiden perusteella voi todentaa työpaikalla tapahtuvan opiskelun mahdollistavan tutkinnossa määriteltyjen osaamisvaatimusten saavuttamisen.
- 9 Järjestettäessä oppisopimuskoulutusta muuna kuin tutkintotavoitteisena lisäkoulutuksena, on henkilökohtaiseen opiskeluohjelmaan määritelty ja kirjattu osaamistavoitteet ja työtehtävät, joita tekemällä tavoitteisiin edetään.

- 10 Yrittäjän oppisopimuskoulutuksessa opiskelevalla on varmistettu mahdollisuudet saada riittävästi ohjausta tutkinnon ammattitaitovaatimusten saavuttamiseksi esim. toisen yrittäjän tai kouluttajan toteuttaman mentoroinnin tai muun ohjauksen avulla.

Verkostomainen toimintamalli – toimijoiden vastuut, työnjako ja resurssit

Koulutuksen järjestäjä, työnantaja, työntekijä ja tietopuolisen opetuksen järjestäjä (silloin kun tietopuolisen koulutuksen järjestäjänä on muu kuin koulutuksen järjestäjä) toimivat oppisopimuskoulutusprosessissa keskinäisessä yhteistyössä. Verkostomainen toiminta edellyttää kaikilta toimijoilta selkeää työnjakoa, yhteistyötaitoja, jatkuvaa yhteistyöverkoston ylläpitämistä ja keskinäisen tiedonkulun hyvää toteuttamista. Oppisopimuskoulutuksen prosessissa eri toimijoilla on erilaiset vastuut. Erityisesti osapuolten vastuiden määrittely ja työnjaosta sopiminen koulutuksen suunnitteluvaiheessa edistävät osapuolten sitoutumista. Oppisopimuskoulutusprosessin toteuttamiseen voi osallistua myös muita tahoja, kuten esimerkiksi työvoimahallinnon (palkkatuki) tai kuntoutuksen asiantuntijoita. Oppisopimuskoulutuksen järjestämismuoto edellyttää, että viranomais-toimintaa ohjataan ja seurataan järjestelmällisesti siten, että laadun riskikohdat voidaan tunnistaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja toteuttaa tarvittavia viranomaisten korjaustoimenpiteitä.

Laatukriteerit

- 11 Oppisopimuskoulutuksen johdosta ja valvonnasta vastaavalla koulutuksen järjestäjällä on toimiva prosessin ohjausjärjestelmä ja/tai -menettelyt.
- 12 Koulutuksen järjestäjä on selvittänyt oppisopimuskoulutuksen toteuttamiseen osallistuville osapuolille näiden tehtävät, vastuut, työnjakoon ja yhteistyöhön liittyvät asiat
- 13 Koulutuksen järjestäjällä on selkeät menettelyt oppisopimuskoulutuksessa tapahtuvien muutosten ja poikkeamien havaitsemiseen ja hallintaan. Nämä ovat oppisopimuskoulutuksen kaikkien osapuolten tiedossa.
- 14 Oppisopimuksen viranomaistehtävistä vastaava koulutuksen järjestäjä toimii prosessin johtajana ja varmistaa, että eri toimijatahot huolehtivat omista vastuistaan koulutusprosessin aikana.
- 15 Koulutuksen järjestäjä on resursoinut koulutuksen siten, että suunnitelman mukainen oppisopimusprosessin toteutus on mahdollista.
- 16 Koulutuksen järjestäjä ohjaa sopimusosapuolia riittävästi koko koulutuksen ajan.

Kysyntälähtöisyys

Kysyntälähtöisyydellä tarkoitetaan yritysten ja työpaikkojen osaamistarpeeseen vastaamista hyödyntäen erityisesti olemassa olevaa tutkintojärjestelmää, mutta myös ei-tutkintotavoitteista koulutusta. Henkilökohtaistamisen periaatteiden mukaisesti kysyntälähtöisyyteen vastaaminen edellyttää opiskelijan opiskelunvalmiuksien ja aikaisemman osaamisen huomioon ottamista. Työsuhdeperusteisena järjestämismuotona oppisopimuskoulutuksen reagoitiherkkyys koulutuskysyntään toimii ajantasaisesti.

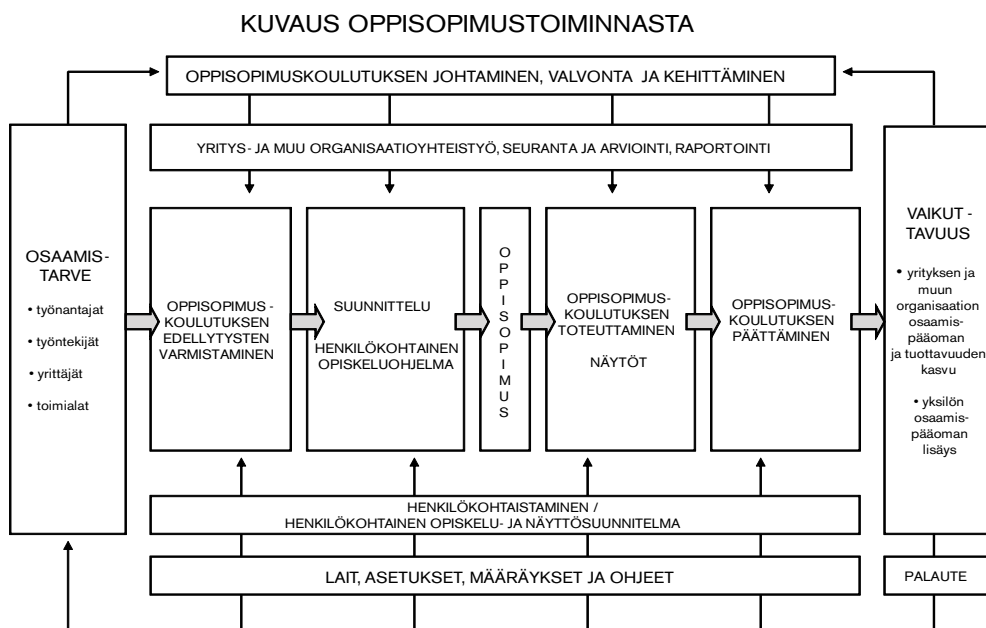
Laatukriteerit

- 17 Koulutuksen järjestäjä ennakoii ja analysoi alueellisesti työelämän/yritysten ja muiden työpaikkojen osaamis- ja työvoimatarpeita yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien, työelämän järjestöjen ja viranomaistahojen kanssa ja käyttää hankkimaansa tietoa koulutuspalveluiden kohdentamisessa työelämän tarpeiden mukaisesti.
- 18 Koulutuksen järjestäjä kerää systemaattisesti palautetta opiskelijoilta, työnantajilta ja muilta asiakkailta sekä hyödyntää sitä toiminnan laadun kehittämisessä.
- 19 Koulutuksen järjestäjä ohjaa työnantajan ja opiskelijan muiden koulutusvaihtoehtojen piiriin, mikäli työkokonaisuuksien ja työtehtävien perusteella oppisopimuskoulutus ei ole tarkoituksenmukainen koulutusratkaisu.

3.2 Koulutuksen järjestäjätason laatukriteerit prosessivaiheittain

Oppisopimuskoulutuksen laadukas toteutusprosessi jakautuu neljään päävaiheeseen; 1) yrityksen ja työpaikan edellytysten selvittäminen oppisopimuskoulutuspaikkana ja oppisopimusopiskelijan opiskeluedellytysten varmistaminen, 2) oppisopimuskoulutuksen suunnittelu, jossa painottuu oppisopimusopiskelijan henkilökohtaistetun oppisopimuskoulutuksen suunnittelu, 3) oppisopimuskoulutuksen toteuttaminen ja seuranta sekä osaamisen kehittymisen arviointi sekä 4) oppisopimuskoulutuksen päättäminen. Varsinaisen oppisopimuskoulutusprosessin jälkeisinä toimenpiteinä ovat oppisopimuskoulutuksen vaikuttavuuden arvioiminen ja saadun palautetiedon käyttö kehittämistyössä. Oppisopimuskoulutusprosessin kaikkiin vaiheisiin sisältyy koulutuksen henkilökohtaistamisen vaatimus, minkä sisältö painottuu eri tavoin prosessin vaiheesta riippuen.

Alla olevassa kaaviossa on kuvattu oppisopimuskoulutusprosessin päävaiheet ja niihin liittyvät painotukset. Oppisopimuskoulutuksen suunnittelu ja toteuttaminen tapahtuu yhteistyössä työnantajan, opiskelijan, oppisopimuskoulutuksen järjestäjän sekä tietuopuolisten opintojen ja tutkinnon järjestäjän kesken. Suunnitteluvaiheen lopussa solmitaan oppisopimus.

Kaavio 3. Kuvaus koulutuksen järjestäjän oppisopimuskoulutusprosessista

Vaiheet voivat tapahtua ajallisesti osittain päällekkäin riippuen työnantajayrityksen tai -organisaation, opiskelijan ja toimialan edellyttämistä erityisvaatimuksista. Esimerkiksi suunnittelua voidaan tehdä jo valintavaiheessa ja täsmentää toteutusvaiheessa. Niin ikään suunnitteluvaiheessa oppisopimuskoulutusta käytännössä jo toteutetaan työpaikalla tapahtuvan koulutuksen osalta. Koulutuksen aikana hankitun osaamisen osoittaminen tapahtuu henkilökohtaistetun suunnitelman mukaisesti sekä toteutus- että päätös vaiheessa.

Seuraavassa tarkastellaan oppisopimuskoulutuksen laadun varmistusta yllä olevassa kaaviossa esitettyjen prosessivaiheiden mukaisesti. Kunkin vaiheen yhteydessä on esitetty laatu kriteerejä.

3.2.1 Edellytysten varmistaminen

Viestintä ja markkinointi

Oppisopimuskoulutuksen koulutusmahdollisuuksista viestimisen ja markkinoinnin lähtökohtana on kysyntälähtöisyys, jonka mukaisesti koulutuksella vastataan yritysten ja työpaikkojen osaamistarpeisiin hyödyntäen erityisesti tutkintojärjestelmän mahdollisuuksia.

Oppisopimuskoulutusta koskevassa viestinnässä keskitytään ensisijaisesti järjestämismuodon erityispiirteisiin ja työpaikalla tapahtuvan koulutuksen mahdollisuuksiin ja tutkintojärjestelmän tarjoamiin mahdollisuuksiin. Tiedottamisen tavoitteena on, että päätettäessä yritysten ja muiden työpaikkojen osaamisen lisäämisestä koulutuksella, työntajien ja yritysten tiedossa on myös oppisopimuskoulutuksen järjestämismuodon mahdollisuudet.

Yksittäisistä koulutuskokonaisuuksista ja tiettyyn tutkintoon valmistavan koulutuksen tiedottamisessa kiinnitetään huomiota siihen, että oppisopimusten pituudet ja tietopuolisen koulutuksen määrät voidaan määrittellä vasta yksityiskohtaisen suunnitteluvaiheen yhteydessä oppisopimuksia valmisteltaessa.

Yrityksiin kohdistuvan tiedottamisen lähtökohtana on yrityksen ja koulutettavan osaamis- ja koulutustarpeet. Tiedotettaessa rekrytoivalle henkilöstölle, voidaan saavutettavuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi painottaa kohderyhmäkohtaisia tekijöitä.

Oppisopimuskoulutuksesta tiedottamisen on perusteltua keskittyä ensisijaisesti koulutuksen järjestäjän omalle työssäkäyntialueelle koulutuksen järjestäjän työpaikalla tapahtuvan koulutuksen johto- ja valvontatehtävän asianmukaiseksi suorittamiseksi ja resursoimiseksi. Koulutuksen järjestäjä voi tehdä yhteistyötä esim. työvoimahallinnon ja muiden alueellisten toimijoiden kanssa. Tiedottamisen asianmukaisuus edellyttää, että siitä vastaa ensisijaisesti koulutuksen järjestäjä eikä esimerkiksi tietopuolisen koulutuksen toteuttaja. Muiden yhteistyötahojen toteuttama tiedottaminen toteutetaan koulutuksen järjestäjän hyväksynnässä.

Laatukriteerit

- 1 Oppisopimuskoulutukseen liittyvä viestintä ja markkinointi keskittyvät ensisijaisesti järjestämismuodon erityispiirteisiin ja edellytyksiin sekä työpaikalla tapahtuvan koulutuksen ja tutkintojärjestelmän tarjoamiin mahdollisuuksiin.
- 2 Yrityksiin ja muihin työpaikkoihin kohdistuvan markkinoinnin lähtökohtana on yrityksen ja koulutettavan osaamis- ja koulutustarpeet. Tiedotettaessa rekrytoivalle henkilöstölle voidaan saavutettavuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi painottaa kohderyhmäkohtaisia tekijöitä.
- 3 Oppisopimuskoulutuksen markkinointi keskittyy ensisijaisesti koulutuksen järjestäjän omalle työssäkäyntialueelle tai sellaiselle aluetasolle, jonka puitteissa työpaikalla tapahtuvan koulutuksen johto- ja valvontatehtävä voidaan hoitaa ja resursoida asianmukaisesti.

Koulutustarpeen ja -edellytysten selvittäminen

Selvitettäessä yksittäisen oppisopimuksen kohdalla koulutuksen aloittamisen edellytyksiä, selvittäminen tehdään viidestä näkökulmasta; 1) yrityksen keskeiset toimintakokonaisuudet ja työtehtävät, 2) yrityksen ja opiskelijan osaamistarve, 3) yrityksen johdon ja koko organisaation sitoutuminen, 4) työpaikkakouluttajan ammattitaito, koulutus, työkokemus ja sitoutuminen sekä 5) oppisopimusopiskelijan motivaatio ja sitoutuminen. Kartoitusten tietojen perusteella pystytään määrittelemään koulutettavien edellytykset ja tarvittava koulutus.

Oppisopimuskoulutuksen edellytyksiä kartoitettaessa perehdytään yrityksen tehtäväkenttään ja niihin työtehtäviin, joiden puitteissa oppisopimuskoulutusta on tarkoitus järjestää. Työtehtävien soveltuvuutta arvioidaan tutkintojen ammattitaitovaatimusten perusteella. Arviointi edellyttää riittävää oppisopimuskoulutusta koskevan lainsäädännön, työ-lainsäädännön ja koulutusalan sekä tutkinnon perusteiden asiantuntemusta. Arvioinnin yhteydessä on varmistettava, että pääosa tavoitellusta osaamisesta on mahdollista hankkia työpaikalla tapahtuvalla koulutuksella.

Koulutuksen järjestämisen edellytyksiä selvittäessä arvioidaan sekä työpaikan että työntekijän kohdalla koulutuksella hankittavan lisäosaamisen tarvetta, laajuutta ja sisältöä. Tämän perusteella ratkaistaan, onko oppisopimuskoulutus tarkoituksenmukainen koulutusvaihtoehto vai soveltuuko koulutustarpeeseen vastaamiseen paremmin jokin muu koulutusmuoto.

Oppisopimuskoulutuksessa työpaikalla tapahtuva koulutus edellyttää työnantajan ja yrityksen johdon sitoutumista ohjausresurssien käyttämiseen työpaikalla tapahtuvaan koulutukseen sekä osaamista edistävien työtehtävien järjestämistä oppisopimusopiskelijalle. Koulutuksen järjestäjä varmistaa työnantajan sitoutumista selvittäessään, että työnantajalla on riittävät ja oikeat tiedot oppisopimuskoulutuksen työnantajaa koskevista edellytyksistä. Työnantajalla on velvollisuus huolehtia siitä, että opiskelijalla on mahdollisuus tehdä ammattiin kuuluvia ja tutkinnon ammattitaitovaatimuksissa määriteltyjä tehtäviä monipuolisesti sekä valvoa ja ohjata opiskelijaa monipuolisesti niin, että hän voi saavuttaa tavoittelemansa ammattitaidon ja suorittaa tutkinnon. Työnantaja huolehtii myös opiskelijan työturvallisuudesta ja tasapuolisesta kohtelusta. Työnantaja on tietoinen erityisesti työpaikkakouluttajaa koskevista resurssi- ja osaamisedellytyksistä.

Työpaikkakouluttajaa koskevinä edellytyksinä on oppisopimuksen yhteydessä tehtäviksi suunniteltujen työtehtävien sisältöihin liittyvä ammattitaito, työkokemus ja koulutus sekä kouluttajana toimimiseen sitoutuminen. Työpaikkakouluttajan tulee ensisijaisesti olla kokenut asiantuntija vastaavan tyyppisten työtehtävien tekemisessä. Hänellä tulisi myös olla asiantuntemusta osaamisen kehittämisestä ja oppisopimusopiskelijan ohjaamisesta ko. työtehtävien kohdalla. Työpaikkakouluttajille turvataan riittävä koulutus hänen työssään tarvitsemiensa ohjaus- ja muiden taitojen varmistamiseksi.

Oppisopimusopiskelijaksi haluavan henkilön mahdollisuuksia arvioitaessa kiinnitetään huomiota siihen, että oppisopimus koulutusmuotona ja tavoiteltava tutkinto sopivat hänen elämäntilanteeseensa ja siihen, että koulutuksen painopiste on työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa. Koulutuksen järjestäjä arvioi opiskelijan opiskeluedellytyksiä ja sitoutumista oppisopimuskoulutukseen. Sen lisäksi arvioidaan alustavasti opiskelijan osaamisen ja ammattitaidon tasoa suhteessa oppisopimuskoulutuksella tavoiteltavan tutkinnon tai muun osaamiskokonaisuuden ammattitaitovaatimusten tasoon.

Laatukriteerit

- 4 Oppisopimuskoulutuksen edellytyksiä kartoitettaessa koulutuksen järjestäjä on perehtynyt riittävästi yrityksen/työpaikan tehtäväkenttään ja niihin työtehtäviin, joiden puitteissa oppisopimuskoulutusta on tarkoitus järjestää.
- 5 Opiskelijan työtehtävien soveltuvuutta on arvioitu tutkintojen ammattitaitovaatimusten perusteella. Arvioinnin yhteydessä on varmistettu, että pääosa tavoitellusta osaamisesta on mahdollista hankkia työpaikalla tapahtuvalla opiskelulla.
- 6 Koulutuksen järjestäjä on varmistanut, että työnantajalla on riittävät tiedot ja edellytykset huolehtia oppisopimuskoulutuksen edellytyksistä ja velvoitteista.
- 7 Koulutuksen järjestäjä on varmistanut, että työpaikalla on käytettävissä ammattitaitoinen työpaikkakouluttaja/kouluttajia ja että heillä on edellytykset ohjata opiskelijaa.
- 8 Koulutuksen järjestäjä on arvioinut opiskelijan opiskeluedellytyksiä ja sitoutumista oppisopimuskoulutukseen.

Yhteenveto edellytysten varmistamisvaiheen laadunvarmistuksesta

- oppisopimuskoulutuksen tavoitteita tukeva tiedotus ja markkinointi
- työpaikan osaamistarpeiden tunnistaminen
- opiskelijan koulutustarpeen selvittäminen ottaen huomioon aikaisemmin hankittu osaaminen ja työpaikalla tapahtuvan koulutuksen edellytysten varmistaminen (työtehtävät ja työpaikkakouluttaja)
- oppisopimuskoulutuksen järjestämismuodon soveltuvuuden varmistaminen kokonaisuutena.

3.2.2 Suunnittelu

Oppisopimuskoulutuksen suunnittelu aloitetaan, kun edellytysten arvioinnin perusteella on päätetty, että koulutusta ryhdytään järjestämään oppisopimuskoulutuksena. Suunnitteluvaihe on laadunvarmistuksen näkökulmasta keskeisin koulutuksen järjestäjän viranomaistehtävien kokonaisuus, jossa muodostetaan ja dokumentoidaan koulutuksen sisältö sekä eri osapuolten vastuut, velvoitteet ja työnjako. Suunnitteluvaiheessa määritellään myös koulutuksen edellyttämät resurssit.

Oppisopimuskoulutuksen edellytysten arviointivaiheessa suunnittelun perustana voi käyttää kokonaisten tutkintojen kokonaisuuksia, mutta suunnitteluvaiheessa on tärkeää huomioida myös tutkinnon perusteiden moduulirakenne ja sen tarjoamat työpaikkakoh- taistamisen, valinnan ja erikoistumisen mahdollisuudet.

Suunnittelussa korostuu asiakaslähtöisyys ja henkilökohtaistaminen hyödyntäen tutkintojen rakenteita. Laadunvarmistuksen kannalta suunnitteluvaiheen keskeiset viranomaistehtävät liit- tyvät henkilökohtaista opiskeluohjelmaa koskeviin vaatimuksiin, työpaikalla tapahtuvan kou- lutuksen ja sitä tukevan tietopuolisen opetuksen suunnitteluun sekä eri osapuolten työnjakoon.

Suunnitteluvaiheessa varmistetaan, että eri ympäristöissä tapahtuva oppiminen muodos- taa johdonmukaisen kokonaisuuden ja mahdollistaa tutkinnon suorittamisen silloin kun se on tavoitteena.

Koulutuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppisopimusopiskelija saa tarpeidensa mukaan suunnattua neuvontaa, ohjausta ja muita yhteisesti sovittuja tukimuotoja ja pal- veluja henkilökohtaistamismääräyksen periaatteiden mukaisesti.

Henkilökohtainen opiskeluohjelma ja henkilökohtaistaminen

Oppisopimuksen aloittamista edeltää aina henkilökohtaisen opiskeluohjelman suunnittelu ja laadinta. Henkilökohtaisen opiskeluohjelman laadinnasta on säädetty ammatillista koulutusta koskevassa laissa ja asetuksessa. Opiskeluohjelma laaditaan siten, että siitä käy ilmi kaikki asetuksessa mainitut seikat.

Oppisopimusopiskelun suunnittelemisessa otetaan huomioon sekä opiskelijan että työnantajan tavoitteet ja tutkinnon perusteiden tutkinnon osittain määritellyt ammattitaitovaatimukset. Henkilökohtainen opiskeluohjelma laaditaan ajallisesti siten, että se on liitettävissä oppisopimukseen sitä solmittaessa.

Opiskeluohjelmaa määriteltäessä käytetään perustana tutkinnon perusteiden moduulirakennetta, silloin kun on kyse tutkinnon tai sen osan suorittamisesta. Kun ensimmäisessä edellytysten selvittämisvaiheessa on valittu suoritettava tutkinto, tässä vaiheessa täsmennetään suoritettavat tutkinnon osat. Niiden perusteella suunnitellaan työpaikkakohtaisesti opiskeltavat työtehtäväkokonaisuudet sekä niitä täydentävä tietopuolinen opetus ja sen laajuus sekä näiden opintojen ajoittuminen oppisopimuksen ajalle. Tietopuoliset opinnot ajoitetaan työtehtäväkokonaisuuksien mukaisesti. Myös muut henkilökohtaisen opiskeluohjelman sisällöt kirjataan oppisopimuksen solmimisvaiheessa mahdollisimman perusteellisesti.

Järjestettäessä oppisopimuskoulutusta näyttötutkintojärjestelmän mukaisesti, sitä koskee ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 8 §:n mukainen vaatimus henkilökohtaistamisesta kolmessa vaiheessa; a) koulutukseen hakeutumisen, b) tutkinnon suorittamisen ja c) tarvittavan ammattitaidon hankkimisen yhteydessä. Lisäksi Opetushallituksen henkilökohtaistamismääräys (43/011/2006) tarkentaa lakiin kirjattua vaatimusta. Järjestettäessä oppisopimuskoulutusta ammatillisena peruskoulutuksena, siitä tulee vastaavasti laatia henkilökohtainen opiskelu- ja näyttösuunnitelma. Yrittäjiä ja virkamiehiä koskevat samat henkilökohtaistamisen ja henkilökohtaisen opiskeluohjelman tekemisen vaatimukset.

Henkilökohtaistamiseen liittyvät suunnitelmat laaditaan yhteistyössä koulutuksen järjestäjän, työnantajan, työpaikkakouluttajan ja opiskelijan sekä mahdollisesti ulkopuolisen tietopuolisen opetuksen järjestäjän kesken ennen oppisopimuskoulutuksen käynnistämistä. Työtehtävien määrittelyn perusteella arvioidaan, mitkä osaamisvaatimukset voidaan saavuttaa työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä tapahtuvalla opiskelulla ja mil-laista tietopuolista opetusta opiskelijalle tulee tutkintovaatimusten mukaisen osaamistason hankkimiseksi järjestää. Tietopuolisten opintojen tulee ajoittua koko oppisopimuksen ajalle siten, että tietopuolinen opetus ja työpaikalla tapahtuva oppiminen muodostavat toisiaan tukevan kokonaisuuden myös ajoituksen osalta.

Koulutuksen järjestäjä varaa riittävät resurssit opiskelijan aikaisemman ammattitaidon ja osaamisen sekä muiden lähtökohtien perusteelliseksi selvittämiseksi. Tutkintotavoitteisessa koulutuksessa vertailupohjana käytetään tutkinnon perusteissa määrättyjä tutkinnon osakohtaisesti määriteltyjä arviointiperusteita.

Oppisopimuskoulutus voidaan allekirjoittaa ja käynnistää, kun henkilökohtainen opiskeluohjelma on laadittu sen laadintaa koskevien vaatimusten mukaisesti ja se on liitettävissä oppisopimukseen.

Suunnitellut asiat dokumentoidaan huolellisesti ja kattavasti, jolloin henkilökohtaista opiskeluohjelmaa voidaan tarvittaessa päivittää ja muuttaa opiskeluprosessin kuluessa tehtävien arviointien perusteella.

Laatukriteerit

- 1 Koulutuksen järjestäjä kirjaa henkilökohtaiseen opiskeluohjelmaan yhdessä työnantajan ja opiskelijan sekä muiden ohjelman laatimisen kannalta tarpeellisten tahojen kanssa tavoiteltavan tutkinnon tai muun osaamiskokonaisuuden mukaisesti työpaikalla tapahtuvan koulutuksen mukaiset työtehtävät sekä tietopuolisella opetuksella täydennettävän koulutuksen laajuuden sekä opintojen ajoittumisen oppisopimuksen ajalle. Tutkintotavoitteisessa koulutuksessa kirjaukset tehdään tutkinnon osittain. Tietopuoliset opinnot on ajoitettu osaamistavoitteen sekä työtehtäväkokonaisuuksien mukaisesti.
- 2 Koulutuksen järjestäjä on laatinut henkilökohtaistamiseen liittyvät suunnitelmat osana henkilökohtaisen opiskeluohjelman valmisteluprosessia yhteistyössä koulutuksen järjestäjän, työnantajan, työpaikkakouluttajan ja opiskelijan sekä mahdollisesti ulkopuolisen tietopuolisen opetuksen järjestäjän kesken ennen oppisopimuskoulutuksen allekirjoittamista ja käynnistämistä.
- 3 Suunnitellut asiat on dokumentoitu henkilökohtaiseen opiskeluohjelmaan huolellisesti ja kattavasti, jolloin suunnitelmaa voidaan tarvittaessa päivittää opiskeluprosessin kuluessa tehtävien arviointien perusteella.
- 4 Henkilökohtainen opiskeluohjelma on laadittu ajallisesti siten, että se on liitettävissä oppisopimukseen sitä solmittaessa.

Työnjako ja tarvittavan asiantuntemuksen hyödyntäminen

Oppisopimuskoulutuksen verkostomainen luonne ja työsuhdeperusteisuus edellyttävät useita vastuullisia osapuolia ja toimivaa työnjakoa. Koulutuksen järjestäjällä on johto- ja valvontavastuu koko koulutusprosessista, mikä merkitsee rahoituksen perusteena olevan koulutuksen perusteltavuutta sekä työpaikalla tapahtuvan koulutuksen että tietopuolisen opetuksen osalta.

Oppisopimuskoulutuksen prosessia johtaa koulutuksen järjestäjä, jolla on suunnitteluvaiheessa käytettävissään riittävä tutkintojärjestelmän ja työelämän osaamisvaatimuksia koskeva asiantuntemus. Oppisopimuskoulutuksen laadukas suunnittelu edellyttää, että tietopuolisen opetuksen toteuttajan asiantuntemus on käytettävissä jo suunnitteluvaiheessa. Oppisopimuskoulutuksen kokonaisvaltaisen johtamisen edellytyksiä parantaa, jos oppisopimuskoulutuksen johdosta vastaavalla koulutuksen järjestäjän omalla organisaatiolla on edellytykset tietopuolisen opetuksen järjestämiseen tai koulutuksen järjestäjällä on hyvät ja toimivat yhteistyösuhteet muiden tietopuolisen opetuksen järjestäjien kanssa.

Hankittaessa tietopuolinen opetus toiselta koulutuksen järjestäjältä tai muulta palveluntuottajalta on varmistuttava, että johto- ja valvontavastuu säilyy koko oppisopimusprosessin ajan oppisopimuksen vahvistaneella ja viranomaistehtävistä vastaavalla koulutuksen järjestäjällä.

Työnantajan ja työpaikkakouluttajan keskeisimmät velvoitteet on kouluttaa opiskelijaa työpaikalla järjestämällä opiskelijalle hänen koulutustavoitteeseensa ja henkilökohtaiseen opiskeluohjelmaan kirjattuja työtehtäviä. Työnantajan, työyhteisön ja vastuullisen työpaikkakouluttajan sitoutuminen kouluttamiseen varmistetaan suunnitteluvaiheessa henkilökohtaisen opiskeluohjelman laadintatilanteessa.

Suunnitteluvaiheen lopussa solmitaan oppisopimus, johon liitetään henkilökohtainen opiskeluohjelma.

Laatukriteerit

- 5 Koulutuksen järjestäjällä on selkeä johto- ja valvontavastuu koko koulutusprosessista
- 6 Koulutuksen järjestäjä on selvittänyt oppisopimuskoulutukseen osallistuville osapuolille näiden tehtävät, vastuut ja työnjaon.
- 7 Koulutuksen järjestäjällä on suunnitteluvaiheessa käytettävissään riittävä tutkintojärjestelmän tuntemus sekä tietopuolisen opetuksen ja näyttötutkintojen toteuttajan asiantuntemus.
- 8 Koulutuksen järjestäjä on varmistanut työnantajan, työpaikkakouluttajan, työyhteisön ja opiskelijan sitoutumisen koulutukseen henkilökohtaisen opiskeluohjelman laadintavaiheessa.
- 9 Koulutuksen järjestäjä on varmistanut, että työnantaja ja opiskelija ovat tietoisia koulutukseen liittyvistä vastuista, velvoitteista ja tukimuodoista
- 10 Koulutuksen järjestäjä on varmistanut, että näyttötutkinnon järjestäjällä on voimassa oleva järjestämissopimus tutkintotoimikunnan kanssa sekä on varannut riittävät resurssit näyttötutkinnon järjestämiseen ja ohjaukseen.

Yhteenveto suunnitteluvaiheen laadunvarmistuksesta

- henkilökohtaisen opiskeluohjelman laadintaa koskevien vaatimusten toteuttaminen
- tarvittavien resurssien määrittäminen
- verkoston kokoaminen, eri osapuolten sitoutumisen varmistaminen sekä työnjaosta sopiminen
- koulutuskustannusten selvittäminen ja kustannusarvion tekeminen
- tietopuolisen opetuksen hankinnan kustannustehokkuuden, laadun ja asiakaslähtöisyyden varmistaminen
- sopimusasiakirjojen laatiminen ja allekirjoittaminen

3.2.3 Toteutus, arviointi ja seuranta

Oppisopimuskoulutuksen toteutusvaiheessa koulutuksen järjestäjä johtaa ja valvoo suunnitelman mukaisen oppisopimuskoulutusprosessin toteutumista sekä opiskelijan osaamisen kehittymistä.

Koulutusjärjestelyjen toteuttamisen seuranta

Oppisopimuskoulutuksen toteutus perustuu suunnitteluvaiheessa laadittuihin ja dokumentoituihin asiakirjoihin. Viranomaistehtävien ja koulutuksen järjestäjien toimenpiteiden tulee toteutusvaiheessa painottua työpaikalla tapahtuvan koulutuksen valvontaan ja toteutuksen ohjaukseen. Koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on seurata, että opiskelijalle tarjotaan suunnitteluvaiheessa henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan määriteltyjä ja tutkintovaatimusten edellyttämiä työtehtäviä. Koulutuksen järjestäjä seuraa myös, että työpaikalla tapahtuva opiskelu toteutuu suunnitelman mukaisesti. Erityisen haasteen oppisopimuskoulutuksen johto- ja valvontatehtävän suorittamiselle muodostaa se, että koulutusta toteutetaan useissa eri oppimisympäristöissä. Johto- ja valvontatehtävän suorittamisessa hyödynnetään eri asianosaisilta saatavaa palautetta prosessin toteutumisesta.

Suunnitelman mukaisen opiskeluohjelman toteutumisen seuranta on ensiarvoisen tärkeää myös opiskelijan oikeusturvan toteutumisen kannalta.

Koulutuksen järjestäjä vastaa, että työpaikalla tapahtuva koulutus ja tietopuolinen opetus muodostavat oppimistavoitteiden kannalta johdonmukaisen kokonaisuuden. Mikäli tietopuolista opetusta ei hankita koulutuksen järjestäjän omasta organisaatiosta, edellyttää se koulutuksen järjestäjältä erityistä huolellisuutta ja resursointia sen varmistamiseksi, että tietopuolisen opetuksen sisältö, ajoitus ja laatu tukevat työpaikalla tapahtuvaa koulutusta tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten mukaisesti ja henkilökohtaisen opiskeluohjelman mukaisesti. Työpaikkakouluttajan ja tietopuolisten opintojen järjestäjän on yhteistyötä tehden varmistettava tutkinnon perusteiden tavoitteiden saavuttaminen niin, että tutkintotilaisuuteen tai ammattiosaamisen näyttöihin osallistuminen ja tutkinnon suorittaminen mahdollistuu.

Laatukriteerit

- 1 Koulutuksen järjestäjä seuraa, että työpaikalla tapahtuvan opiskelu ja sen ohjaus toteutuu henkilökohtaisen opiskeluohjelman mukaisesti ja reagoi havaittuihin poikkeamiin ja muutostarpeisiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.
- 2 Koulutuksen järjestäjä vastaa, että työpaikalla tapahtuva koulutus ja tietopuolinen opetus muodostavat oppimistavoitteiden kannalta johdonmukaisen kokonaisuuden.
- 3 Koulutuksen järjestäjä huolehtii, että oppisopimukseen ja henkilökohtaistamista koskeviin asiakirjoihin tulevat muutokset (koulutusaika, työsuhde, työnkuva, opiskelun eteneminen jne.) otetaan huomioon koulutusjärjestelyissä.
- 4 Koulutuksen järjestäjä seuraa koulutusjärjestelyjen toteutumista sekä suunnittelee ja toteuttaa palautetiedon keräämisen niin, että tarvittaessa voidaan ryhtyä muutostoimenpiteisiin riittävän aikaisessa vaiheessa.

Opiskelijan osaamisen kehittyminen ja osaamisen osoittaminen

Työnantajan tärkeimpänä tehtävänä on huolehtia siitä, että opiskelijalla on mahdollisuus tehdä ammattiin kuuluvia ja tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksissa määriteltyjä tehtäviä monipuolisesti. Oppisopimusopiskelijan tulee saada ohjausta koulutustyöpaikassaan niin, että hän voi saavuttaa tavoittelemansa ammattitaidon ja suorittaa tutkinnon.

Oppisopimusopiskelijan osaamisen kehittymisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, että arviointi suunnitellaan suhteessa tutkinnon perusteiden määräyksiin tai muiden lisäkoulutuksen osaamiskokonaisuuksien tavoitteisiin. Osaamisen kehittymistä tulee arvioida tutkinnon osittain tutkinnon perusteissa määriteltyyn tavoitetasoon verraten tai eitutkintotavoitteisessa lisäkoulutuksessa muulla tavalla määriteltyyn tavoitetasoon verraten. Tätä varten työpaikkakouluttaja on perehdytettävä sekä tutkinnon perusteisiin tai lisäkoulutuksen muihin tavoitteisiin että arviointimenetelmiin. Koulutuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppisopimusopiskelijan osaamisen kehittymistä seurataan, arvioidaan ja tuetaan sekä koulutustyöpaikassa että tietopuolisen opetuksen järjestäjien taholta. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen arviointilomakkeiston arviointikohteineen on oltava yhteensopivia henkilökohtaiseen opiskeluohjelmaan määriteltyjen osaamisvaatimusten, työtehtävien sekä niihin liittyvien arviointikriteereiden kanssa.

Kun oppisopimusopiskelijan todetaan saavuttaneen tutkinnon osassa vaadittu osaaminen, hän voi osaamisensa osoittamiseksi osallistua tutkintotilaisuuksiin tai ammattiosa-

misen näyttöihin joustavasti oppisopimusajan kuluessa. Tutkintotilaisuudet järjestetään yleisimmin tutkinnon osittain, osaaminen arvioidaan tutkinnon osittain. Näyttötutkin-
to-
perusteisessa oppisopimuskoulutuksessa tutkintotilaisuuksien järjestelyissä noudatetaan näyttötutkinnon järjestämissopimusta ja siihen sisältyvässä näyttötutkinnon järjestämisen suunnitelmassa yksityiskohtaisemmin sovittuja menettelyitä.

Toteutusvaiheen johto- ja valvontatehtävä edellyttää suunnitelmallisuutta ja systemaattisuutta. Koulutuksen järjestäjän tulee resursoida riittävä määrä henkilöstöä todettujen viranomaistehtävien toteuttamiseen ja varmistaa, että henkilöstöllä on riittävästi osaamista tehtäviensä hoitamiseen.

Laatukriteerit

- 5 Työnantaja huolehtii siitä, että opiskelijalla on mahdollisuus tehdä ammattiin kuuluvia ja tutkinnon tai tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksissa ja henkilökohtaisessa opiskeluohjelmassa määritellyjä tehtäviä monipuolisesti.
- 6 Koulutuksen järjestäjä seuraa ja varmistaa, että oppisopimusopiskelija saa ohjausta koulutustyöpaikassaan niin, että hän voi saavuttaa tavoittelemansa ammattitaidon ja suorittaa tutkinnon.
- 7 Koulutuksen järjestäjä on varmistanut, että oppisopimusopiskelijan osaamisen kehittymistä tuetaan, seurataan ja arvioidaan sekä koulutustyöpaikassa että tietopuolisen opetuksen järjestäjien taholta.
- 8 Koulutuksen järjestäjä on perehdyttänyt työpaikkakouluttajan ja opiskelijan riittävässä määrin tutkinnon perusteisiin tai lisäkoulutuksen muihin tavoitteisiin sekä opiskelijan ohjaus- ja arviointimenetelmiin.

Yhteenveto toteutusvaiheen laadunvarmistuksesta

- henkilökohtaisten opiskeluohjelman ja verkoston yhteistyön toteutumisen varmistaminen ja valvonta
- opiskelijan työpaikalla tapahtuvan oppimisen ohjaus ja arviointi ja arviointituloksiin reagointi
- tietopuolisen opetuksen tavoitteiden toteutumisen valvonta ja seuranta
- sopimukseen tulevien muutosten toteutus ja hyväksyminen
- opiskelijahallintojärjestelmän ajantasainen käyttö valvonta- ja seurantatehtävässä poikkeamaraportteineen
- palautteiden kerääminen oppisopimuskoulutuksen toteutumisesta ja järjestämisestä ja palautetiedon hyödyntäminen

3.2.4 Päättäminen

Oppisopimuskoulutuksen päättämisen laadunvarmistus kohdistuu kahteen kokonaisuuteen; tutkinnon suorittamiseen ja oppisopimuskoulutuksen kehittämiseen.

Oppisopimuskoulutuksena toteutettavaan ammatilliseen peruskoulutukseen osallistuvalla järjestetään osana koulutusta mahdollisuus suorittaa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetty näyttötutkinto (811/1998, 17 §). Tämä tehdään viimeistään oppisopimuskoulutuksen päättämisen vaiheessa pääsääntöisesti työpaikoilla järjestetyissä

tutkintotilaisuuksissa. Samoin näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto (631/1998, 8 §). Osaaminen voidaan osoittaa tutkinnon osittain tai useampi tutkinnon osa yhdessä, mutta arviointi suoritetaan aina tutkinnon osittain.

Näyttötutkintojärjestelmän mukaisesti toimittaessa noudatetaan näyttötutkinnon järjestämissopimusta ja näyttötutkinnon järjestämissuunnitelmassa yksityiskohtaisemmin sovit-
tujen menettelyitä. Koulutuksen järjestäjän varmistaa, että näyttötutkinnon järjestäjällä on voimassa oleva järjestämissopimus tutkintotoimikunnan kanssa sekä varaa riittävät resurssit näyttötutkinnon järjestämiseen ja ohjaukseen.

Kun koko tutkinto tai tutkinnon osia on suoritettu näyttötutkintona, tutkintotoimi-
kunta hyväksyy tutkintosuoritukset ja antaa tutkintotodistukset. Näyttötutkintoperusteis-
sessa oppisopimuskoulutuksessa koulutuksen järjestäjä antaa lisäksi osallistumistodistuk-
sen, johon liitetään työnantajan ja tietopuolisen opetuksen järjestäjän suorittamat arvioin-
nit (811/1998, 13 §).

Ammatillisena peruskoulutuksena järjestetyssä oppisopimuskoulutuksessa tutkintotodis-
tuksen antaa koulutuksen järjestäjä. Todistus sisältää sekä päättö- että näyttötodistuksen.
Näyttötodistuksen arvosanat annetaan ammattiosaamisen näytön perusteella. Päättöto-
distuksen arvosanat annetaan ammattiosaamisen näytön ja muun osaamisen arvioinnin
perusteella (tietopuolisten opintojen ja työpaikalla tapahtuvan koulutuksen arviointien
yhdistelmä L 630/1998, 25 §).

Oppisopimusten valtakunnallisen tiedonkeruun yhteydessä ilmoittavien tilastotietojen
oikeellisuus on tärkeää tiedon vertailtavuuden ja hyödyntämisen mahdollistamiseksi. Kou-
lutuksen järjestäjän omia tiedonkeruumenetelmien kehittämisen lähtökohtana on, että
niiden avulla voidaan vastata sekä valtakunnallisiin että omiin tiedon tarpeisiin.

Oppisopimuskoulutuksen kehittämisen perusteena on palautetiedon ja kokemusten
hankkiminen paikallistasolla prosessin toimivuudesta. Palautejärjestelmistä saatavan infor-
maation hyödyntämisen tulee olla suunnitelmallinen osa koulutuksen järjestäjän jatkuvaa
toimintaa sekä johtaa toteutusprosessien ja toimintamallien parantamiseen ja kehittämi-
seen (määritelty koulutuksen järjestäjän laatustrategiassa).

Laatukriteerit

- 1 Koulutuksen järjestäjä on varmistanut, että tutkintotavoitteisessa koulutuksessa osaamisen arviointi on suoritettu laadukkaasti tutkinnon osittain ja tutkinnon perusteissa määrättyjen arviointiperusteiden mukaisesti.
- 2 Koulutuksen järjestäjä on huolehtinut siitä, että opiskelija saa koulutuksen suoritettuaan määräyksen mukaisen oppisopimuskoulutukseen osallistumistodistuksen ja tutkinnon suoritettuaan tutkintotodistuksen.
- 3 Koulutuksen järjestäjä kerää säännöllisesti palautetietoa opiskelijoilta, tutkinnon suorittaneilta ja työpaikoilta koulutuksen onnistumisesta ja käyttää palautetietoa toiminnan kehittämiseen.
- 4 Koulutuksen järjestäjällä on käytössään luotettava tiedonkeruumenetelmä, jonka puitteissa voidaan vastata valtakunnallisiin ja järjestäjäkohtaisiin tiedon tarpeisiin.

Yhteenveto päättämävaiheen laadunvarmistuksesta

- arviointitiedon kerääminen
- todistusten laadinta ja toimittaminen opiskelijoille
- asiakaspalautteiden ja arviointien kerääminen ja seuranta, palautetiedon käyttäminen toiminnan kehittämisessä

3.3 Yhteenveto koulutuksen järjestäjätason laadunvarmistuksesta

Oppisopimuskoulutuksen laadun kehittämisen lähtökohtana on, että oppisopimuskoulutus on osa koulutuksen järjestäjän palveluvalikoimaa ja oppisopimuskoulutus otetaan huomioon koulutuksen järjestäjän strategioissa. Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuosituksen mukaisesti oppisopimuskoulutuksen laadun kehittäminen toteutetaan osana koko ammatillisen koulutuksen laadunvarmistusta.

Koulutuksen järjestäjätason laadunvarmistuksen toinen tärkeä lähtökohta on, että koulutuksen järjestäjän organisaatiossa määritetään oppisopimusorganisaation toimintamenettelyt tai -malli, resurssit ja oppisopimuskoulutuksesta vastuullisten asema siten, että laatu-kriteerien mukaisen viranomaistehtävän toteuttaminen ja kehittäminen on mahdollista.

Prosessivaiheiden yhteydessä esitettyjen laatu-kriteerien mukaisen oppisopimuskoulutuksen toteuttaminen ja kehittäminen edellyttävät koulutuksen järjestäjän arvioivan omia oppisopimuskoulutuksen toimintamenettelyitään ja siihen liittyviä kehittämistarpeita. Laadun kehittämistyössä on keskeistä ottaa huomioon järjestämismuodon erityispiirteiden vaikutukset laadunvarmistukselle. Oppisopimuskoulutuksen prosessin eri vaiheiden laatu-kriteerien toteutuminen edellyttää koulutuksen järjestäjätasolla oppisopimuskoulutuksen resursoinnin, hallinnon ja johtamisjärjestelmien toimivuuden arviointia.

Keskeinen osa koulutuksen järjestäjätason laadunvarmistusta on koulutuksen järjestäjien yhteistyön lisääminen. Osallistamalla koulutukseen ja koulutuksen järjestäjätason yhteistyön kehittämiseen yhtenäistetään toimintamalleja, jaetaan tietoa hyvistä käytännöistä sekä kehitetään ja ylläpidetään laatu-kriteerien mukaista koulutusta. Koulutuksen järjestäjä tukee toiminnallaan myös oppisopimuskoulutusjärjestelmän valtakunnallista läpinäkyvyyttä huolehtimalla valtakunnan tason tiedonkeruujärjestelmiin toimitettavan tiedon oikeellisuudesta rahoitusjärjestelmän ja muun tiedonkeruun yhteydessä.

4 Kansallisen tason toimenpiteet laadun varmistamiseksi

Kansallisen tason toimenpide-ehdotusten lähtökohtana on luvussa 3 esitettyjen oppisopimuskoulutuksen prosessivaiheiden mukaisten laatukriteerien toteutuminen sekä niiden yhdenmukaisuuden edistäminen kansallisen tason toimenpitein.

4.1 Koulutuksen järjestäjien osaamisen varmistaminen

Oppisopimuskoulutuksen järjestämisestä vastaavien henkilöiden (mm. koulutustarkastajat) osaaminen vaihtelee koulutuksen järjestäjien välillä. Myös oppisopimuskoulutusta koskevan johto- ja valvontatehtävän hoitamisen resursoinnissa on koulutuksen järjestäjien välillä huomattavia eroavaisuuksia. Osaamisperustan vahvistaminen ja yhtenäistäminen edellyttäisi oppisopimuskoulutuksessa toimiville koulutusta. Osaamisperustan yhtenäistäminen edellyttää myös koulutuksen järjestäjien keskinäisen yhteistyön lisäämistä.

Edellisen perusteella ohjausryhmä esittää, että

Opetushallitus selvittää oppisopimuskoulutuksen vastuullisten henkilöiden osaamisvaatimukset. Selvityksen perusteella suunnitellaan ja toteutetaan lyhyt- ja pidempikestoista valtakunnallista koulutusta.

Ammatilliseen koulutukseen kohdennettavassa opetustoimen henkilöstökoulutuksessa otetaan huomioon oppisopimuskoulutuksen järjestäjien osaamisen kehittämistarpeet siten, että koulutus palvelee kaikkia oppisopimuskoulutuksen toimijoita.

Opetushallitus selvittää erilaiset tarpeet ja vaihtoehdot pitempikestoisen koulutuksen järjestämiseksi oppisopimuskoulutuksesta vastuullisille toimijoille.

Näyttötutkintomestarikoulutuksen kehittämisessä huomioidaan oppisopimuskoulutuksen vaikutukset näyttötutkintomestarin osaamisvaatimuksiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus tukevat koulutuksen järjestäjien valtakunnallista ja alueellista verkostoitumista ja yhtenäisen osaamisperustan kehittämistä.

Koulutuksen järjestäjien osaamistason nostamisen tavoitteena on lisätä koulutusprosessin yhdenmukaista toteutumista erityisesti luvussa 3.3. määritellyn järjestäjäkohtaisen laadunvarmistuksen mukaisesti.

4.2 Laadunhallinnan opas ja muut tukimuodot

Oppisopimuskoulutuksen ohjausta koskevaa tietoperustaa sisältyy useisiin lakeihin, määräyksiin, ohjeisiin ja suosituksiin. Rahoitusta ja ammatillisen koulutuksen järjestämistä koskevien velvoitteiden lisäksi keskeinen vaikutus on myös työlainsäädännön vaatimuksilla. Oppisopimuskoulutuksen hallinnon ja organisoinnin joustavuus mahdollistaa tehokkaan ja joustavan järjestämismuodon toteuttamisen. Oppisopimuskoulutuksen ohjausjärjestelmää koskeva tietoperusta on perusteltua koota yhdeksi kokonaisuudeksi.

Ohjausryhmä esittää, että

Opetushallitus laatii oppisopimuskoulutuksen laadunhallinnan oppaan, johon sisällytetään keskitetysti oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskeva ohjeistus koulutusprosessin toteuttamisen osalta eri osapuolten näkökulmista. Opas julkaistaan sähköisesti.

Laadunhallinnan oppaaseen sisällytettäisiin kattavasti oppisopimuskoulutuksen järjestämisessä tarvittavat lomakkeet niiden yhtenäisen käytön lisäämiseksi (oppisopimus, henkilökohtainen opiskeluohjelma, todistukset).

Laadunhallinnan oppaan oheisaineistona hyödynnettäisiin tutkintorakenteen mukaisia työtehtäväkartoituksia mm. Osaan.fi yhteydessä tehdyn valmistelutyön pohjalta.

Laadunhallinnan opas perustuisi ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuosituksen mukaiseen laadun kehittämistyöhön, jossa näkökulmana olisi järjestämismuodon erityispiirteiden edellyttämä laadunvarmistus. Laadunhallinnan oppaan tavoitteena on edistää koulutuksen järjestäjiä hyödyntämään monipuolisemmin olemassa olevia mahdollisuuksia laadukkaana viranomaistoiminnan toteuttamiseksi.

Laadunhallinnan oppaan soveltamisen tueksi tulisi kehittää erilaisia tukimuotoja, kuten vertaisarviointia ja itsearviointia. Oppisopimuskoulutukseen soveltuvat vertaisarvioinnin kansalliset arviointialueet ja kriteerit tulisi laatia niin, että ne on mahdollista ottaa käyttöön koulutuksen järjestäjien keskinäisen kehittämisen välineeksi arvioitaessa koulutusorganisaation toimintaa tai yksittäistä arvioinnin kohteena olevaa toiminta-aluetta. Vertaisarviointimenetelmän kehittämisellä tuetaan oppisopimuskoulutusta järjestävien koulutuksen järjestäjien ja järjestämisestä vastuullisten tahojen yhteistyötä.

Ohjausryhmä esittää, että

Ammatillisen koulutuksen vertaisarvioinnin kehittämisessä otetaan huomioon oppisopimuskoulutuksen tarpeet. Vertaisarvioinnin mahdollisuuksia hyödynnetään erityisesti laatutyön alkuvaiheessa olevien koulutuksen järjestäjien tukemiseksi.

4.3 Järjestelmän läpinäkyvyyden lisääminen

Oppisopimuskoulutuksen järjestämismuodon joustavuus edellyttää, että yhdenmukaisten toimintatapojen edistämiseksi koulutuksen järjestämistä koskevaa valtakunnallista tiedonkeruuta ja läpinäkyvyyttä lisätään. Laadunvarmistus edellyttää toiminnan seurannan ja tietopohjan vahvistamista.

Ohjausryhmä esittää, että

oppisopimuskoulutuksen laadunvarmistusta vahvistetaan lisäämällä järjestelmän läpinäkyvyyttä koulutuksen järjestäjätason koulutusprosessien toteuttamisen osalta. Läpinäkyvyys lisää koulutuksen järjestäjien välineitä laadun kehittämisessä sekä yhtenäistää koulutuksen järjestäjien oppisopimuskoulutuksen toteuttamisen prosesseja.

oppisopimuskoulutuksen opintohallinnon sähköisiä järjestelmiä kehitetään osana ammatillisen koulutuksen järjestäjien opintohallinnon järjestelmien kehittämistä

oppisopimuskoulutuksen lomakkeet sisällytetään opintohallinnon sähköiseen järjestelmään

Sähköisen asioinnin ja demokratian edistämisen (Sade) -hankkeen yhteydessä kehitettävien tiedonkeruu- ja seurantajärjestelmiin on tarkoitus sisällyttää myös oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevia tietosisältöjä. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee tietoarkkitehtuuria määrittäessä huomioida oppisopimuskoulutusta koskevat tiedontarpeet. Koulutuksen järjestäjätason opintohallinnon järjestelmien tulee tukea valtakunnallista tiedonkeruuta ja oppisopimusprosessin laadun ja läpinäkyvyyden varmistamista.

Opintohallinnon järjestelmän kehittäminen edellyttää, että oppisopimuskoulutuksen tietoperusta määritellään kaikkien prosessivaiheiden osalta. Yhdenmukaisuuden lisääminen edellyttää, että määrittelyt ovat riittävän selkeitä ja yksinkertaisia. Opintohallinnon järjestelmä tukee osaltaan koulutuksen järjestäjien prosessin ohjausjärjestelmiä koskevaa kehittämistyötä.

Oppisopimuskoulutuksen järjestämisen läpinäkyvyyttä edistää osaltaan myös ammatillisen koulutuksen järjestäjien alueellisen yhteistyön lisääminen ja selkeämpien menetelmien kehittäminen hyvien käytäntöjen jakamiseen.

4.4 Työpaikkakouluttajien osaamisen varmistaminen

Työpaikalla tapahtuvan koulutuksen kehittäminen on keskeinen kohde oppisopimuskoulutuksen laadun kehittämistyössä. Laadukkaan työpaikalla tapahtuvan koulutuksen edellytys on, että henkilökohtaiseen opiskeluohjelmaan kirjattu vastuullinen kouluttaja on ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan riittävän pätevä. Työpaikkakouluttajan tulee lisäksi hallita oppisopimuskoulutuksen järjestämismuodon erityispiirteiden vaatimukset sekä mahdollisimman hyvin tutkinnon perusteet, joiden ammattitaitovaatimuksia opiskelijan koulutuksella tavoitellaan.

Oppisopimuskoulutus on pitkäkestoista, jonka vuoksi siinä vaaditaan juuri tähän järjestämismuotoon soveltuvia ohjausmalleja ja taitoja sovellettuna ammattialakohtaiseen ammattitaitoon. Lisäksi opetushenkilöstön ja työpaikkakouluttajien yhteistyötä on tarvetta lisätä.

Työpaikkakouluttajien koulutusta on toteutettu ESR-rahoituksella, jonka mukainen rahoitus päättyy käynnissä olevan ohjelmakauden jälkeen.

Ohjausryhmä esittää, että

Opetushallitus selvittää säännöllisesti oppisopimuskoulutuksessa toimivien työpaikkakouluttajien koulutustarvetta osana työpaikkaohjaajien koulutustarpeen seurantaan. Työpaikkakouluttajien kouluttamisessa kiinnitetään erityistä huomiota opiskeluaikaiseen ohjaus- ja henkilökohtaistamista koskevaan arviointiosaamiseen.

4.5 Muut kehittämistarpeet

Ohjausryhmä toteaa, että hankkeen yhteydessä on noussut esille laadun varmistamiseen ja kehittämiseen liittyviä seikkoja, joihin on syytä kiinnittää huomiota oppisopimuskoulutuksen ohjausjärjestelmää kehitettäessä. Niiden osalta ei tässä yhteydessä ole perusteltua esittää yksityiskohtaisia toimenpiteitä, mutta niihin tulee kiinnittää huomiota uudistettaessa ammatillisen koulutuksen ohjausjärjestelmää kokonaisuutena.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus- ja muuta ohjausjärjestelmää on tarpeen kehittää siten, että eri järjestämismuotojen joustava käyttö ja yhdistäminen olisivat nykyistä joustavammin mahdollisia. Mm. ammatillisten perustutkintojen kohdalla olisi tietyissä tapauksissa perusteltua, että osa koulutuksesta järjestettäisiin oppilaitosmuotoisena ja osa toteutettaisiin oppisopimuskoulutuksena. Eri järjestämismuotojen joustavan käytön ja yhdistämisen lisääminen voi opiskelijan tarpeiden lisäksi perustua myös yrityksen taloudellisen tilanteen heikentymiseen, jossa oppisopimus voidaan joutua keskeyttämään.

Riittävän vahvat koulutuksen järjestämisedellytykset ovat yksi tärkeä edellytys työpaikalla tapahtuvan koulutuksen laadun kannalta. Oppisopimuskoulutuksen laatua edistää se, että koulutuksen järjestäjillä on riittävän laaja ammatillisen koulutuksen palveluvalikoima eri järjestämismuotojen ja koulutusalojen osalta tai että koulutuksen järjestäjällä on tietylle alalle erikoistunutta huippuosaamista. Oppisopimuskoulutuksen laadunvarmistuksen edellytyksiä parantaa koulutuksen järjestäjien keskinäisen alueellisen vastuunjaon selkeyttäminen ja yhteistyön lisääminen.

Oppisopimuskoulutukseen osallistumiskynnyksen alentamiseen sekä koulutuksen toteuttamisedellytysten varmistamiseen on kiinnitettävä huomiota etenkin ammatillisessa peruskoulutuksessa, jossa opiskelun alkuvaiheessa opiskelijan ammattitaito ei vielä ole kehittynyt ja ohjaustarve on suurempaa. Koulutuksen järjestäjien tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota koulutuskorvausten porrastamiseen siten, että koulutuksen alkuvaiheessa voitaisiin työnantajaa tukea enemmän opiskelijan riittävän ohjauksen varmistamiseksi. Tämän ohella työehtosopimuksissa sovittavan ammattitaidon kehittymisen myötä nouseva portaittainen palkkausjärjestelmä voisi osaltaan alentaa työnantajan rekrytointikynnystä. Työryhmä esittää, että työmarkkinajärjestöt selvittäisivät, miten keskeisten toimialojen työehtosopimusten palkkausta koskevissa määräyksissä on huomioitu tehtävien vaativuus ja ammattitaidon kehittyminen sekä mahdolliset erilliset määräykset harjoittelijoiden ja oppisopimusopiskelijoiden palkkauksesta.

Työelämän toimintakokonaisuuksien muuttuessa ja yritysten erikoistuessa yhä pienempiin erityisosaamista vaativiin osa-alueisiin, erityisesti joidenkin perustutkintojen kohdalla ammattitaitovaatimusten saavuttaminen kokonaisuudessaan yhdessä työpaikassa on haasteellista. Tästä syystä olisi tarpeen selvittää yhteistyössä opetushallinnon, koulutuksen järjestäjien sekä työelämäjärjestöjen kesken malleja, jotka mahdollistaisivat oppisopimusopiskelun aikana työskentelyn nykyistä joustavammin useammassa työpaikassa siten, että eri osapuolten sitoutuminen voidaan samalla varmistaa. Malleja selvitettäessä tulee huomioida verotuksen ja muut työsuhteperusteisuuden vaikutukset.

5 Yhteenveto

Oppisopimuskoulutuksen laadun kehittäminen toteutetaan osana koko ammatillisen koulutuksen laadun kehittämistä. Oppisopimuskoulutuksen järjestämismuodon erityispiirteet edellyttävät, että laadunvarmistusta kehitetään kansallisen ja koulutuksen järjestäjätason toimenpiteillä erityisesti oppisopimuskoulutuksen johto- ja valvontatehtävän, työpaikalla tapahtuvan koulutuksen laadun kehittämiseksi sekä toimintatapojen yhdenmukaisuuden lisäämiseksi.

Hankkeen esitykset oppisopimuskoulutuksen laadun varmistamiseksi ja kehittämiseksi esitetään luvuissa 3 ja 4 sekä koulutuksen järjestäjätason että kansallisen tason toimenpiteiden osalta. Tässä luvussa ehdotuksista esitetään yhteenvedot työryhmän toimeksiannon mukaisesti jäsennettyinä.

Oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevan viranomaistoiminnan laatuksikriteerit

Laatuksikriteerien perusteella on määritelty laadukkaana oppisopimuskoulutuksen järjestämisen edellytykset. Luvuissa 3.1. ja 3.2. laatuksikriteerit on esitetty kuvaamalla ne tekijät, joiden toteutuessa oppisopimuskoulutuksen järjestämistä voidaan pitää laadukkaana.

Hallinnollisten käytäntöjen selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen

Oppisopimuskoulutuksen järjestämisen prosesseja ja hallinnollisia käytäntöjä yhdenmukaistavat sekä koulutuksen järjestäjätason että kansallisen tason laadun varmistusta koskevat toimenpiteet. Koulutuksen järjestäjätason ehdotukset sisältyvät lukuun 3, joista keskeisimmät liittyvät oppisopimuskoulutuksen prosessin eri vaiheiden mukaiseen laadukkaana toiminnan kuvaukseen ja kriteereihin. Koulutuksen järjestäjätasolla yhdenmukaisia käytäntöjä lisää osaltaan oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevien keskeisten käsitteiden yhdenmukainen käyttö.

Kansallisen tason toimenpitein hallinnollisia käytäntöjä yhdenmukaistavat ja selkeyttävät laadunhallinnan opas ja muiden tukimuotojen kehittäminen, koulutuksen järjestäjien osaamisen varmistaminen sekä järjestelmän läpinäkyvyyden lisääminen. Laadunhallinnan oppaan tarkoituksena on sisällyttää oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevan ohjausjärjestelmän sisällöt keskitetysti yhteen tietoperustaan, joka julkaistaisiin sähköisesti, jolloin sitä voidaan myös ajantasaisesti päivittää. Järjestämisuotoa koskevan lainsäädännön, määräysten, ohjeistuksen ja suositusten lisäksi samassa yhteydessä ylläpidettäisiin oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevaa lomakeaineistoa sekä tutkintorakenteen mukaisia työtehtäväkarttoituksia.

Työpaikalla tapahtuvan oppimisen vastuiden ja velvoitteiden määrittely koulutuksen järjestäjän, työnantajan ja opiskelijan näkökulmista sekä niiden toteutumisen varmistavat ohjaukselliset kehittämistoimenpiteet

Oppisopimuskoulutuksen järjestämismuodon ominaispiirteet työsuhdeperusteisena ammatillisen koulutuksen järjestämismuotona asettaa työpaikalla tapahtuvan koulutuksen laadunvarmistukselle tiettyjä vaatimuksia. Osana koulutuksen järjestäjätason laadun kehittämistä työpaikalla tapahtuvan koulutuksen eri osapuolten vastuisiin ja velvoitteisiin on kiinnitetty erityistä huomiota prosessin eri vaiheiden laatukriteerien määrittelyssä. Oppisopimuskoulutuksen järjestämismuodon verkostomaisuus korostaa koulutuksen järjestäjän vastuuta eri osapuolten vastuiden ja työnjaon määrittelyssä.

Kansallisen tason toimenpiteillä työpaikalla tapahtuvan koulutuksen vastuiden ja velvoitteiden kohdentumista edistetään varmistamalla oppisopimuskoulutuksesta vastuullisten riittävä osaaminen erillisellä koulutusohjelmalla. Myös laadunhallinnan oppaan ja muiden tukimuotojen kehittäminen, kuten yhtenäisen lomakkeiston käytön sekä järjestelmän läpinäkyvyyden ja tiedonkeruun lisääminen, edistävät osaltaan työpaikalla tapahtuvan koulutuksen vastuiden ja työnjaon perusteellista määrittelyä.

Oppisopimuskoulutuksen tarjonnan ja järjestämisen kysyntälähtöisyyden edistäminen

Kysyntälähtöisyys merkitsee, että koulutuksen järjestämisen tulee perustua opiskelijan, yritysten ja muiden työpaikkojen aitoon osaamistarpeeseen hyödyntäen erityisesti olemassa olevaa tutkintojärjestelmää. Oppisopimuskoulutuksen järjestämisen perustuminen kaikissa tapauksissa työsuhteeseen sekä siihen, että oppisopimustyöpaikan työnantaja on valmis käyttämään resursseja koulutukseen, edistää kysyntälähtöisyyden toteutumista.

Koulutuksen järjestäjätason laadunvarmistuksessa kysyntälähtöisyyden toteuttaminen korostuu erityisesti oppisopimuksen edellytysten arviointi- ja suunnitteluvaiheissa, jota koskevissa laatukriteereissä näkökulmaa on painotettu. Oppisopimuskoulutuksen viestinnän ja markkinoinnin asianmukaisuus ovat keskeisiä kysyntälähtöisyyden edellytyksiä.

6 Esitysten vaikutukset

Luvuissa 3 ja 4 esitetyillä laadun kehittämissuunnitelmissa on hallinnollisia ja taloudellisia vaikutuksia sekä koulutuksen järjestäjä- että kansallisella tasolla. Kansallisen tason ehdotusten taloudellisista vaikutuksista voidaan tässä vaiheessa esittää vain alustavia arvioita.

Hallinnolliset ja taloudelliset vaikutukset

Ohjausryhmän koulutuksen järjestäjätason esitysten toteutuminen edellyttää, että koulutuksen järjestäjät kehittävät oppisopimuskoulutuksen laatua luvussa 3 esitetyn prosessimallin ja laatukriteerien mukaisesti. Esitysten toteutumisen näkökulmasta on tärkeää, että oppisopimuskoulutuksen erityispiirteet huomioidaan osana koko ammatillisen koulutuksen laadunvarmistusta.

Prosessivaiheiden yhteydessä esitettyjen laatukriteerien perusteella ammatillisen koulutuksen järjestäjät arvioivat omaa oppisopimuskoulutuksen toimintamalliaan ja kehittämistarpeita.

Oppisopimusorganisaation toimintamalli, resurssit ja oppisopimuskoulutuksesta vastuullisten asema koulutuksen järjestäjän organisaatiossa määritellään siten, että laatukriteerien mukaisen viranomaistehtävän toteuttaminen ja kehittäminen ovat mahdollisia.

Koulutuksen järjestäjätason yhteistyö lisääntyy. Yhteistyön avulla yhtenäistetään toimintamalleja, jaetaan tietoa hyvistä käytännöistä sekä kehitetään ja ylläpidetään laatukriteerien toteutumista.

Oppisopimuskoulutusjärjestelmän valtakunnallinen läpinäkyvyys lisääntyy, kun tiedonkeruujärjestelmiin toimitettavan tiedon oikeellisuuteen kiinnitetään huomiota rahoitusjärjestelmän ja muun tiedonkeruun yhteydessä.

Kansallisen tason toimenpide-esitysten vaikutukset kohdentuvat ensi vaiheessa opetushallintotasolle. Oppisopimuskoulutuksesta vastuullisten ja työpaikkakouluttajien osaamistason lisääminen ja laadunhallinnan oppaan laadinta osoitetaan Opetushallituksen vastuulle. Osa osaamistason lisäämiseen tarvittavista resursseista hoidetaan kohdentamalla uudelleen opetustoimen henkilöstökoulutuksen määrärahoja.

Oppisopimuskoulutuksen järjestämisen läpinäkyvyyden lisääminen vaikuttaa sekä opetus- ja kulttuuriministeriön että Opetushallituksen tiedonkeruujärjestelmiä koskevaan kehittämistyöhön.

Esitysten välittömät taloudelliset vaikutukset kohdentuvat opetushallintotason viranomaistyön lisäämiseen. Taloudellisia vaikutuksia on mahdollista arvioida tarkemmin vasta, kun oppisopimuskoulutuksesta vastuullisten valtakunnallinen koulutustarve sekä läpinäkyvyyden edellyttämän tiedonkeruun lisäämistarve sekä sen edellyttämät kehittämisvaatimukset tietojärjestelmiin on yksityiskohtaisemmin määritelty.

Vaikutukset lainsäädäntöön

Ohjausryhmä katsoo laatuhankejohtopäätösten perusteella, että oppisopimuskoulutusta koskevaan lainsäädäntöön ei ole tarpeen tehdä muutoksia tässä vaiheessa. Koulutuksen laadunvarmistusta voidaan vahvistaa nykyisen lainsäädännön puitteissa luvussa 3 esitettyjen laatukriteerien käyttöönotolla sekä toimeenpanemalla luvussa 4 tehtyjä ehdotuksia. Ohjausryhmä toteaa kuitenkin, että oppisopimuskoulutuksen järjestämisen laadunvarmistukseen tulee kiinnittää huomiota, kun selvitetään laajemmin ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksen säädösperustaa mm. ammatillisen koulutuksen järjestämisestä koskevan käsitteistön yhdenmukaisuuden näkökulmasta.

Oppisopimuskoulutuksen keskeisiä normeja, määräyksiä ja ohjeita

Lait ja Asetukset

Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998)
Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998)
Asetus ammatillisesta koulutuksesta (811/1998)
Työsopimuslaki (55/2001)
Opetusministeriön asetukset ammatillisista perustutkinnoista
(468/2008, 955/2008, 77/2010 ja 3/2011)
Opetusministeriön asetus ammatillisessa aikuiskoulutuksessa annetussa laissa tarkoitetusta
tutkintorakenteesta (24/2010)
Asetus opiskelijan arviointiasteikon muutoksista ja siihen liittyvistä siirtymäsäännöksistä (488/2008)
Opetusministeriön asetus oppisopimuskoulutukseen kuuluvista opintososiaalisista eduista tietopuolisen
koulutuksen aikana (799/2007)
Hallintolaki (434/2003)
Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999)
Asetus viranomaisen toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta (1030/1999)
Henkilötietolaki (523/1999)

Määräykset

Opetushallituksen määräykset ammatillisen perustutkinnon perusteista
Opetushallituksen määräyksen näyttötutkinnon perusteista (ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot)
Todistukset näyttötutkinnoista, näyttötutkintoon valmistavasta koulutuksesta sekä
näyttötutkintoon valmistavasta oppisopimuskoulutuksesta (Oph:n määräys 56/011/2009)
Todistusmallit, ammatilliset perustutkinnot ja valmistavat koulutukset (Oph:n ohje 7/012/2010)
Henkilökohtaistaminen (Oph:n määräys 43/011/2006)
Näyttötutkintomaksujen tilittäminen Opetushallitukselle (Oph:n määräys 1/011/2006)
Pysyvästi säilytettävät kunnalliset opetustoimen asiakirjat (Kansallisarkiston määräys 321/43/2006)

Ohjeet

Oppisopimuskoulutuksen järjestäminen (OPM:n kirje 4/503/2008)
Näyttötutkinto-opas (OPH 2007)
Lisäksi oppisopimuskoulutuksen järjestämiseen ja rahoitusperusteisiin annetaan vuosittain ohjeita
mm. Opetushallituksen järjestämissä koulutustilaisuuksissa ja Opetus- ja kulttuuriministeriön
amatillista lisäkoulutusta koskevien oppisopimuspaikkojen jakopäätösten yhteydessä.

Yhteenveto työnantajien oppisopimuskoulutuksen keskeisiä kehittämishaasteista koskevista näkemyksistä

Yhteenveto perustuu laadun kehittämishankkeen alkuvaiheessa toteutetun tilaustutkimuksen johtopäätöksiin. Selvityksen toteutti Petteri Ristikangas Confidentum Oy:stä.

Työnantajien asiakaskuulemisen perusteella suurimmat haasteet oppisopimustoimijoille tulevat oppisopimuskoulutuksen perusasioiden paremmasta toteuttamisesta. Perusasioissa, kuten aikaisemman osaamisen kartoittamisessa, henkilökohtaistamisessa, arviointikäytännöissä, oppisopimusprosessin johtamisessa ja valvonnassa sekä laajemmin kokonaisvaltaisessa kiinnostuksessa työnantajaa ja opiskelijaa kohtaan tulevat suurimmat haasteet oppisopimuskoulutuksen toimijaverkolla. Myös oppisopimustoimintaan kytkeytyvien tahojen rooleissa (oppisopimuskeskus, oppilaitos, työnantaja, opiskelija) esimerkiksi työpaikalla tapahtuvan oppimisen kartoittamisessa, suunnittelussa ja toteuttamisessa on työsarkaa. Oppisopimuksen työpaikalla tapahtuvan oppimisen osuutta tulee korostaa, jossa vastuu tulee olla oppisopimustoimistoilla. Mikäli näin ei menetellä, uhkana on koko järjestelmän luisuminen oppilaitosten ohjaukseen.

Oppisopimuskoulutuksen ydintehtävän, työpaikalla tapahtuvan oppimisen suunnittelussa, oppisopimustoimistojen rooli on vähäinen. Teknisen alkukeskustelun jälkeen vastuu siirtyy työnantajalle ja oppilaitokselle. Suunnittelu leimaavat lomakkeet, jotka on rakennettu yleispätevinä kaikkiin tutkintoihin. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen arviointia tulisi alakohtaistaa ja prosessoida niin, että työnantajat aidosti hyötyvät ja ymmärtävät miksi arvioinnit tehdään. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen arvioinnit tulisi kytkeä osaksi tutkintotilaisuuksien arviointia. Tällä toimenpiteellä arviointien kytkeytyminen oppisopimuskoulutuksen kokonaisuuteen ja niille kuuluva arvo huomioitaisiin paremmin. Sähköistä arviointijärjestelmää tulee edelleen kehittää, mutta kehityksessä tulee säilyttää alakohtaisuuden ja räätälöitävyyden mahdollisuus sekä kytkeä arvioinnit aidosti yritysten työprosesseihin.

Oppisopimuskoulutuksen järjestäjien käytäntöjen moninaisuus ja yhteistyön tekemisen kulttuuri näyttäytyvät haasteena valtakunnallisesti toimiville yrityksille. Oppisopimustoiminta ja päätökset lisäksi henkilöityvät, jolloin päätöksenteon logiikka ja kriteeristöt (kenelle ja millä ehdoilla sopimus voidaan solmia) vaihtelevat. Voidaan kysyä ovatko paikallisesti toimivat yritykset samanarvoisessa asemassa eripuolilla Suomea?

Yritysten strategisten tavoitteiden ja oppisopimuskoulutuksen yhteyttä ei aktiivisesti nosteta esille oppisopimuskoulutuksen suunnittelussa. Idealistisesti ajatellen yhteydet tulisi selvittää, mutta onko nykyisillä toiminnan resursseilla ja osaamisella tavoite realistinen. Oppisopimustoimistot näyttävät tänään yksittäisten ratkaisujen toimittajina, jolloin näkökulma supistuu pelkästään oppisopimuskoulutuksen toteutukseen. Mikäli oppisopimustoimistojen roolia halutaan laajentaa edellyttää se henkilöresurssien lisäämistä sekä uudenlaista osaamista ja työorientaatiota oppisopimustoimijoille.

Oppisopimuskoulutuksen päättymisen jälkeistä vaikuttavuuden arviointia tulisi terävöittää. Nykyisin kiinnostus työnantajaa ja opiskelijaa kohtaan lakkaa kun todistus on kirjoitettu. Menetelmät ja tavat toteuttaa vaikuttavuuden arviointia löytyisivät helposti työnantajilta, jotka seuraavat oppisopimusprosessin vaikuttavuutta jo nykyisin.

**Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä -sarjassa
vuonna 2011 ilmestyneet**

- 1 Taideyliopistoselvitystyöryhmän muistio
- 2 Korkeakoulujen kansainvälistymiseen liittyvät
asumispalvelut
- 4 Visuaalisten taiteiden kansainvälisen yhteistyön
ja viennin organisointia koskeva selvitys
- 5 Culture in development cooperation; Cultural
sectors in sustainable development policy
- 7 Oppisopimuskoulutuksen rahoitusjärjestelmän
kehittäminen
- 9 Ammatillisen koulutuksen laatustrategia
2011–2020

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la culture

Kopijyvä Oy (y-tunnus 0289075-6)
Verkkokauppa: www.kopijyva.fi/kopistore
julkaisumyynti@kopijyva.fi
Puhelin: (017) 266 2600
Myllykatu 8, 70110 KUOPIO
vain verkkokauppamyynti

ISBN 978-952-263-016-2 (nid.)
ISBN 978-952-263-017-9 (PDF)
ISSN-L 1799-0327
ISSN 1799-0327 (painettu)
ISSN 1799-0335 (PDF)